

קונטרס

מִי יוֹן בְּפֶשֶׁר עַרְבָּ רָב

(הָרַב הַפֶּשֶׁר שְׁלִי)

ספּוּרִים נִפְלְאִים וְשִׁיחּוֹת קוֹדֶשׁ
אִמְרוֹת טְהוּרוֹת וְתוֹלְדוֹת יְמֵי חַיֵּי הָרַב הַקְּדוֹשׁ

הָרַב רַבֵּי אֶהְרֶן זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ
רַב וְאֵב בֵּית דִּין דְּקַהֲלָה קְדוֹשָׁה בְּרַסְלָב
בְּהָרַב רַבֵּי מֹשֶׁה רַאב"ד בִּק"ק קאַרְסִין זי"ע

מְגֻדוֹלֵי וְחֻשׁוּבֵי תַלְמִידֵי רַבְנּוֹ הַקְּדוֹשׁ
צַדִּיק יְסוּד עוֹלָם אֹרֵךְ יִשְׂרָאֵל וְקְדוֹשׁוֹ
רַבְנּוֹ נַחֲמָן מְבַרְסָלָב זי"ע"א

נִשְׁמְעוּ לְדוֹר אַחֲרָיו מִזְקֵן אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ
הָרַב הַחֲסִיד רַבֵּי לֵוִי יִצְחָק בְּעֵנְדֵר זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָה

מֵתוּךְ סְדֵרֵת הַסְּפָרִים
שִׁיחַ שְׂרָפֵי קוֹדֶשׁ

יוצא לאור לְרֵגֶל יוֹמָא דְהַלּוּלָא - א' מְנַחֵם אָב
עַל דֵּי אֲגַדַּת 'מִשְׁחַ הַחֵל'
לְהַדְפֵסֶת וְהַפְצַת סְפָרֵי מוֹהַר"ן מְבַרְסָלָב זי"ע"א

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **צבי יוסף** ב"ר מאיר יצחק **וואסילסקי** זצ"ל

ממקימי חסידות ברסלב בארה"ב לאחר המלחמה

נלב"ע כ"ט תמוז תשמ"א

ת. נ. צ. ב. ה.

הרה"ח ר' **נחמן שבתי** ב"ר יעקב יצחק **גלינסקי** זצ"ל

נלב"ע כ"ו תמוז תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

חלק זה על הרב רבי אהרן אב"ד ק"ק ברסלב זיע"א נמצא כעת בשלבי עריכה, בתפילה ותקווה שבוא יבוא בקרוב בעז"ה תחת מכבש הדפוס יחד עם השיחות והסיפורים משאר תלמידי רבינו הק' בכרך ד' של סדרת 'שיח שרפי קודש' המעטירה

כל הארה והערה תתקבלנה בברכה

מיין פֿשר'ער רב

הרב רבי אהרן, ראב"ד זברסלב

(רבי אהרן דער רב)

[ראה גם לעיל חלק א' סימנים ל"א ס"ד ס"ו ר"ג ש"צ תכ"ח תער"ב תרפ"ו; חלק ב' סימנים ס"ח קע"ד ש"ב ש"ג של"ח שנ"ז תקס"ד תקס"ז תקס"ט; חלק ג' סימנים קנ"ח שכ"ט תקי"ז תק"מ תקנ"א תקע"ב תרע"ב]

סדר היחס

א

א. אָביו שֶׁל אָדוֹנֵי אָבִי זְקֵנֵי רַבֵּי אֶהְרֵן ז"ל, הוּא הָרַב רַבֵּי מֹשֶׁה שְׁהִיָּה רַאב"ד בְּקֶאֱרֶסִין, וְנִסְתַּלַּק וְנִקְבַּר שָׁם שְׁנַת תַּקפ"ז לְפָרֵט קָטָן זָקֵן וְשָׁבַע יָמִים, וְזָכָה לְקַבֵּל פָּנָיו שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל שְׁנֵי פְּעָמִים בִּימֵי נְעוּרָיו, וְהָיָה אִישׁ צַדִּיק וְכָשֶׁר מְאֹד, וְכֵן אָשְׁתּוֹ ז"ל הִיָּתָה גַם כֵּן אִשָּׁה פְּשֻׁרָה וְצָנוּעָה, כְּנִשְׁמָע קִצָּת מְשֻׁבְּחָהּ מִפִּי רַבָּנוּ ז"ל:

א. במכתב הרב מטשעהרין להרב משה נחום אב"ד ק"ק קאמינקא (נמצא בכתב יד), רשם הרב ז"ל את כתב ייחוסו הנ"ל בשינויים קלים, וז"ל שם: "כאשר אמרו רבותינו ז"ל (גדרים סב.) שרי ליה לצורבא מרבנן לאודועי מאדוני אבי זקני הרה"ג וכו' מורנו הרב אהרן ז"ל מבראסליב, שאמר לי שאינו בקי כל כך בייחוס משפחתו, מחמת שאביו הרב הגאון וכו'

ב. שְׁמַעְתִּי מִפִּי אֲדוֹנֵי אָבִי ז"ל שֶׁאָמַר שְׂרָבִי מֹשֶׁה הַנִּלְ וְאָחִיו רַבִּי אֲבֵלִי ז"ל נִשְׁאָרוּ יְתוּמִים קְטַנִּים וְנִתְרַחֲקוּ מֵאֶרֶץ מוֹלְדָתָם וּמִמְקוֹר מִשְׁפַּחָתָם, וְנִתְגַּדְלוּ אֶצֶל הָרַב הַצַּדִּיק הַקְּדוֹשׁ רַבִּי אֲבֵלִי מִשְׁדֵּה לְבָן¹, שֶׁהָיוּ קְרוּבִים וְשָׂאֲרִים. וְכֵן הָיָה בִּשְׁדֵּה לְבָן גָּאוֹן אַחַר וְצַדִּיק גָּדוֹל, וְהָיָה נִקְרָא הָרַב ר' אֶהְרֵן 'פְּשׁוּט', מִחֲמַת שְׁלֵא הָיָה מְסֻפֵּים לְלִמּוּד הַחֲלוּקִים בְּחֲרִיפוֹת גָּדוֹל שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ בִּימֵיהֶם בְּיֹתֵר, רַק הָיָה אוֹהֵב לְלִמּוּד בְּמִתּוֹן, בְּתַמִּימוֹת וּבְפְשִׁיטוֹת, וּכְשָׂבָא

מורנו הרב רבי משה ז"ל ראב"ד בעיר קארסין נשאר יתום קטן מאביו ומאימו, ועבור זה הרחיק נדוד ממקור משפחתו אשר הייתה בפולין גדול ובמדינת קיר"ה, ונתגדל בבית הרה"ג מורנו הרב אבלי ז"ל ראב"ד ב'שדה לבן' אשר היה מאנשי הבעל שם טוב ז"ל כמפורסם, וגם אדוני אבי זקני מורנו הרב משה הנ"ל ראה הבעל שם טוב ז"ל ב' פעמים בימי נעוריו ממש, ורבי אבלי הנ"ל היה שארו וקרובו.

ב. ראה 'שבחי הבעש"ט' (לבוב תרמה עמ' 12): "מעשה שהיה שנסע [הבעש"ט] ובא לעיר קריבוש, והיה אב בית דין בעיר הנ"ל הרב החסיד רבי אבא שהיה אחר כך אב בית דין בקהילת קודש 'שדה לבן', והיה אצל אב"ד הנ"ל אורח מחותן שלו, והיו מפלפלים על משנה אחת, וכשבא הבעל שם טוב לא יצאו לקראתו, ונכנס ואמר: ה' עימכם, במאי עסקתם? והראו לו משנה אחרת, השיב להם: יודע אני שעסקתם במשנה אחרת, אך המשנה הזאת - איך אתם לומדים אותה? והראה להם במשנה זו קושיא גדולה, ואחר כך אמר להם הפשט של המשנה; ונסע מאיתם לערך פרסה, ועמד לרעות הסוסים בשדה. והתחילו לדבר אחד לאחד: איך למדנו המשנה הזאת? ותיכף שכרו עגלה ורדפו אחריו, ומצאוהו בשדה, ונתעכבו אצלו. ומעת הזאת היה נוסע הרב מורנו אבא ממש בכל חודש להבעל שם טוב על שבת אחת. פעם אחת שבת אצלו, וטעה בתפילת ערבית והתחיל לומר 'אתה חונן', וכשבא לביתו אמר הבעל שם טוב: יפה קריבושטער רב התפלל 'אתה חונן'."

ג. 'שדה לבן' היתה עיר נאה ויפה, וכשנוסעים מאומאן לקייב עוברים בסמוך לעיר זו. [בעיר זו היה מנזר ומקום טומאה גדול של הנכרים, שהיה נקרא בפי היהודים 'שׁווארץ טמאה' - ('טומאה שחורה'), וכמדומה שעד למקום זה הגיע גאנטע עם חילותיו בפרעות דשנת תקכ"ח]. (רל"י).

הרב הגאון הרב זלמן ל'שדה לבן"י ואמר שם איזה חלוק ודרֶשָה
 בבחיפות ובפֿלפול גדול, אחר כך היה חוקר ודורש איך למד הרב
 אהרן הקדוש זה הענין, וכשנודע לו איך שלמד זה הענין בלמודו
 הפשוט - נתישבו ממילא כל השאלות והקשיות שהיה להגאון הרב
 זלמן בזה, ונתבטל כל החלוק והפֿלפול. והיה עושה מופתים גדולים
 וישועות נפלאות עם למודו הפשוט. וכפי הנראה היה השם של
 אבי אבי ז"ל רבי אהרן על שם רבי אהרן הנ"ל, כי הוא היה גם
 כן משארנו וממשפחתנו:

ד. הוא הגאון רבי אברהם משולם זלמן בן הגאון החכם צבי זצ"ל, ראה אודותיו בארוכה
 בספר 'מזכרת לגדולי אוסטראה' סימן ס"ד, ושם נוסח מצבתו: "פה נטמן חמודה גנוזה,
 מזה בן מזה, הנמצא כזה, איש קדוש עובר אלינו, גאון עוזנו מחמד עינינו, קדוש ישראל
 מלכנו, גדול היה בששך ושם לו ברקת, ה"ה כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם מורנו
 אברהם משולם זלמן בהגאון המפורסם 'חכם צבי' זלה"ה, אשר הדרתו בקהילת אוסטראה
 והגליל, נפטר ר"ח שבט תקל"ז לפ"ק, ת.נ.צ.ב.ה."

ה. ראה בספר 'מזכרת לגדולי אוסטראה' סימן ס"ד, שרבי זלמן הנ"ל השאיר אחריו ברכה
 ספר 'דברי רב משולם' (הובא לדפוס בעיר קארעץ שנת תקמ"ג), ובו יש מה שדרש בערי
 הגליל בעת נסיעתו לסבב בערי הקהילות והגליל, ושם בהערה ב': "האב"ד הגליל מעירנו
 היה נוסע בכל שנה לסבב את כל הקהילות וערי הגליל שלושה חודשים בחורף ושלושה
 חודשים בקיץ, והבאתי שם מה שכתב הגאון הזה בספרו וכו', וידידי הרב החכם מו"ה צבי
 הירש קאפשטיין כתב לי אשר אצלו נמצא העתק מפנקס החברא קדישא גמילות חסד
 של אמת מקהילת קודש 'שדה לבן' עם התקנות שנתקנו בשנת תע"ט, ועוד הוסיפו עליהם
 בשנת תקל"ב בהסכמת הרב הגאון המפורסם מו"ה אברהם משולם זלמן בהגאון 'חכם צבי',
 אב"ד ור"מ דק"ק אוסטראה והגליל."

ו. ראה כת"י הרב מטשעהרין במכתבו הנ"ל בהערה א': "עוד היה להם ב'שדה לבן' קרוב
 אחד ממשפחתם, ושמו היה רבי אהרן 'פשוט', והיה גאון גדול ונורא מאוד, ובימיו נתפשטו
 בעולם מאוד עניין דרשת החילוקים, והוא לא היה מסכים על זה כלל, רק ללמוד
 בפשיטות, על כן היה נקרא רבי אהרן 'פשוט'. וכאשר היה רבי זלמן בן החכם צבי ב'שדה

ג. רַבֵּי אַבְלֵי אַחֵיו שֶׁל אָבִי זְקֵנִי ז"ל רַבֵּי מֹשֶׁה הַנ"ל נִתְגַּדֵּל בִּשְׂדֵה לְבָן, וְנִקְרָא בְּשֵׁם 'רַבֵּי אַבְלֵי דְעַם חֲזוֹנִים', וְלֹא יִדְעָתִי הַטַּעַם, וְאוּלַי הָיָה הוּא חָתָן שֶׁל רַבִּי רַבִּיז דְּשָׁם, וְהָיָה אִישׁ נִכְבָּד מְאֹד. וְשֵׁם בְּנָיו הָאֶחָד נִקְרָא ר' מִיכָל זַאֲסֵלְאוּעֵר, וְהַשְּׁנַי גְּבִיר אֶחָד בְּזִיטְאֵמִיר וְלֹא נוֹדַע לִי שְׁמוֹ, וְהָיָה לוֹ גַם בֶּן בָּנוֹת, אַחַת שְׁמָה מְרִים וְאַחַת שְׁמָה הַעֲלֵקָא, וְרַב הַמְּשַׁפְּחָה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצִיו בִּשְׂדֵה לְבָן:

ד. וְעַנִּין יְחֹס מִשְׁפַּחְתָּנוּ לֹא נוֹדַע לְאָבִי אָבִי ז"ל בַּפְּרָטִיּוֹת, מִחֲמַת הַנֶּזְכֵּר לְעִיל, שֶׁאָבִיו הָרַב רַבֵּי מֹשֶׁה נִתְרַחַק בְּקִטְנוּתוֹ מֵאֶרֶץ מוֹלְדָתוֹ וּמְמֻקָּוֵר מִשְׁפַּחְתּוֹ, אֵךְ בְּכָלֵל נוֹדַע לוֹ שֶׁהֵם מְגֻזַּע הָרַב הַגָּאוֹן וְצָדִיק נִפְלָא רַבִּי קִדְשׁ בּוֹטְשָׁאטְשׁ, כְּפִי הַנִּרְאֶה שֶׁהָיָה רַב וְאֵב בֵּית דִּין בְּמֵאָה הַחֲמִישִׁית.

וּפְעַם אַחַת נִחְלַק עִם אֵיזָה גְּדוֹל אוֹדוֹת אֵיזָה פְּרִי אֵיךְ לְבָרַךְ עָלֶיהָ, וְאָמַר שֶׁהִסְיָמֵן יִהְיֶה שֶׁהִסְפִּימוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְדַעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שִׁיְהִיָּה גְּדוֹל עַל קְבָרוֹ הַקְּדוֹשׁ מִיַּן פְּרִי הַזֶּה - וְכֵן הָוָה:

ה. וְעוֹד נוֹדַע לוֹ שֶׁהָיָה מְאֹבּוֹתֵם צָדִיק אֶחָד קְדוֹשׁ וְגָאוֹן נִפְלָא, וְנִקְרָא בְּשֵׁמוֹ רַבֵּי ר' אַחֲיעֶזֶר, וְסִפְרוֹ מִמֶּנּוּ עַנִּין נִפְלָא שֶׁל תַּחֲתֵת הַמַּתִּים מִמֶּשׁ:

לבן, והוא היה אז הרב מהגליל, ודרש חילוק נפלא וחרף מאוד, ואחר כך נכנס לבית רבי אהרן 'פשוט' הנ"ל וביקש ממנו לומר לו איך הוא לומד כל השיטה על פי פשוט, ואז נתבטל אצלו לגמרי כל עניין דרשת החילוק. ורבי אהרן הנ"ל היה איש צדיק גדול ונורא, ועשה נפלאות ונוראות בכוח לימוד תורתו הקדוש".

ו. עוד הִיָּה מַאֲבוֹתָם "דְּעַר גְּרוּיִסְעַר רַבִּי אַבְרָהָם יְהוֹשֻׁעַ הָעֶשְׂל" - [רַבִּי אַבְרָהָם יְהוֹשֻׁעַ הָעֶשְׂל 'הַגְּדוּל'], הַמְּפָרָסֵם שְׁמוֹ בְּעוֹלָם, וְכַפִּי הַנִּרְאָה הָיָה הָרַב הַקְּדוֹשׁ מֵאַפְטָא וּמִמְעַז'בוֹז נִקְרָא עַל שְׁמוֹ ז"ל, וְהוּא הָיָה גַם בֶּן מִשְׁאֲרָנוּ, וְעוֹד פִּיּוּצָא בְּדַבָּרִים הָאֵלֶּה:

ז. אֲמִי זְקַנְתִּי שָׂרָה אֲשֶׁת הָרַב רַבִּי אֶהְרֵן ז"ל הִיָּתָה אֲשֶׁה פְּשָׂרָה וַיִּצְנוּעָה מְאֹד כַּמְּפָרָסֵם, וּשְׂמָה שָׂרָה בַּת הָרַב רַבִּי נִיסָן, וְהוּא הָיָה עָשִׂיר גְּדוֹל וְנִכְבָּד מְאֹד, וְנִשְׁתַּדָּף עִם גְּדוּלֵי הַדּוֹר, הֵינּוּ עִם הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי חַיִּים מְקַרְאֶסְנֵעַ ז"ל, וְעִם הָרַב הַקְּדוֹשׁ מִחֲמַעַלְנִיק ז"ל, וְעוֹד כַּדּוּמָה.

וּשְׂמַעְתִּי מִמְּנָה שְׂמִקּוֹר מִשְׁפַּחְתָּהּ הָיָה מֵאוֹסְטְרָא וְאַלִּיק, מִגְּזַע קְדָשׁ שֶׁל עֲשִׂירִים וּמִיחָסִים גְּדוּלִים, וְהָרַב הַמַּגִּיד מִמְעַזְרִיטֶשׁ

ז. ראה כת"י הרב מטשעהרין במכתבו הנ"ל בהערה א': "ואמר לי אדוני אבי זקני מברסליב הנ"ל, ששמע מאביו שהם מבני הרה"ג הגדול בבוטשאטש בימי קדם, וסיפר לי ממנו עניין נפלא ונורא. עוד אמר לו שהם מבני הרה"ג הגדול מפורסם מאוד ונקרא שמו 'דער גרויסער רבי רבי אחיעזר', וסיפר לי ממנו עניין נפלא ונורא מעניין תחיית המתים, כעין שהחיו אליהו ואלישע ז"ל. עוד אמר לו שהם מבני הרה"ג הגדול הנקרא שמו 'דער גרויסער רבי רבי אברהם יהושע העשיל', והרה"ק והנורא וכו' מאפטא ז"ל היה גם כן ממשפחתו, וכפי המבואר בספר 'שם הגדולים החדש' (באות א סי' כג ובאות ה סי' סא וסי' סז) היה רבי אברהם יהושע העשיל הנ"ל זה הגאון בעצמו שנקרא עכשיו בפי העולם 'דער רבי ר' העשיל וכו'".

ח. מתלמידי מרן הבעל שם טוב, נלב"ע ה' אב שנת תקנ"ג; ראה עוד אודותיו לעיל חלק א' סימן ח' וסימן י"ב.

ט. מתלמידי מרן הבעל שם טוב, חתן הרב הקדוש בעל ה'תולדות יעקב יוסף', וכן היה גם מחותן רבינו, ראה עוד אודותיו 'חיי מוהר"ן' סימן קכ"ב, לעיל חלק א' סימנים שצ"ט ת"א תקל"ז תקס"ח, ועוד.

ז"ל הָיָה גַם כֵּן מְשֻׁפָּחָתָהּ, וְכֵן הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי לִיבְעַר
 מִבְּאֲרֵיטְשׁוּבָא, וְעוֹד כֶּמֶה וְכֶמֶה גְּדוֹלִים. וְהָרַב הַקְּדוֹשׁ הָרַב גְּדוֹלָיָה
 מְלִינִיץ ז"ל הִפְלִיג מְאֹד בְּשִׁבְחַ מְשֻׁפָּחָתָהּ, וְאָמַר שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ וּמְפִיר
 בָּהֶם יוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים רַבָּנִים גְּדוֹלִים, וְעוֹד פִּיּוּצָא בְּדַבְּרִים פְּאֵלָה י׃

[מתוך צוואת הרב מטשעהריץ]

י. תלמידו הגדול של מרן הבעל שם טוב, נלב"ע י"ט כסליו תקל"ג.

יא. רבי אליעזר ליבער הגדול מבארדיטשוב, נלב"ע כ"ח חשוון תקל"ח.

יב. מתלמידי מרן הבעל שם טוב, נלב"ע כ"ט כסליו תקס"ד, ראה עוד אודותיו 'שיחות
 הר"ן' סימן קל"ב, 'חיי מוהר"ן' סימן קכ"ב, לעיל חלק ב' סימנים כ"ט צ"ד צ"ט ק"ח ק"ט,
 ועוד.

יג. מתוך צוואת הרב: "אל יעלה בדעתכם כי רשמתי קצת ייחוס משפחתנו להתפאר
 ולהתגאה בזה חס ושלום, כי מה אני ומה חיי, כי כיסתה כלימה פני בזכרי איך רחוק
 מעשי ממעשה אבותי הקדושים הנ"ל, ואם רבותינו ז"ל התפללו על זה שלא נבוש
 מאבותינו - מה נאמר ומה נדבר אנחנו. אך זה בעצמו גם כן קצת ממטרת כוונתי ברשמי
 זאת, למען ניזכר זאת בכל עת, כי ממקור קודש נחצבנו, ולא יאות לנו לעזוב קדושת
 דרכי אבותינו ולילך בדרך תועים חס ושלום, כי מה לתבן את הבר, ולעולם יאמר אדם
 מתי יגיעו מעשי לידי מעשה אבותי וכו' (ראה תדא"ר כג), וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות
 פ"ב מ"ב): 'שזכות אבותם מסייעתם' וכו', ואמרו חכמינו ז"ל (ב"מ פה): 'לא ימושו מפך

סדר התקרבותו לרבנו ז"ל

ב

א. הרב רבי אהרן גולד בפֿשַׁנַת תקל"ה (שֶׁלֶשׁ שָׁנִים אַחֲרֵי לִדַת רַבֵּנוּ ז"ל) לָאָבִיו הָרַב מֹשֶׁה רַאֲב"ד בְּקֶאֱרָסִין, וְהָיָה מַחְשׁוֹבֵי אֲנָשֵׁי הָרַב הַקְּדוֹשׁ הָרַב רַבֵּי אַהֲרֹן (רַבֵּי אוֹרְע'לֶע) מְטִיטְאֵיבִיט, וְשִׁמְשׁ בְּרַבָּנוֹת בְּאִיזוֹ עֲרָה קֶטְנָה:

ב. בְּהֵיֹת רַבֵּנוּ כֶּבֶן ח"י שָׁנִים ט" לא הָיָה יָכוֹל עוֹד לְהֵיֹת סָמוּךְ

וכו', התורה מחזרת על אכסניה שלה', ועלינו החיוב יותר לחזק את ליבנו בהשם יתברך ולהיות בה' מבטחינו, ולהתפלל ולהרבות תחנונים לפני השם יתברך לקרב אותנו לעבודתו יתברך, 'למען יחלצון ידידך, הושיעה ימינך וענגי', אמן כן יהי רצון".

יד. "רבי אהרן דער רב איז געווען יונגער פונעם רבי'ן מיט דריי יאר, און רבי נתן מיט אכט יאר" - "רבי אהרן הרב היה צעיר מרבינו בג' שנים, ומוהרנ"ת היה צעיר מרבינו בשמונה שנים". (רל"י).

טו. הוא בנו של הרב הקדוש רבי צבי הירש בן מרן ה'בעל שם טוב' הקדוש; וראה ב'חיי מוהר"ן' סימן תקנ"ג: "הפליג במעלת קדושת הצדיקים שהם נכדי הבעל שם טוב ז"ל, כגון הרב הקדוש רבי אהרן מטיטיאב ז"ל".

טז. ראה עוד ב'חיי מוהר"ן' סימנים ק"ח - קי"ב: "וכמדומה ששמעתי שהיה אז [כשנישא חותנו פעם שנית, שבשל כך הוצרך רבינו לצאת מאוסאטין למעדועדיווקע, עיין שם] בערך שמונה עשרה שנים וכו', אחר כך נכנס למעדועדיווקע וכו', ושם התחילו כמה אנשים להתקרב אליו, ונלוו אליו אנשים רבים מיום אל יום וכו', עד שהתחילו לנסוע אליו ממקומות רחוקים בערך עשרים פרסאות (כמאתיים קילומטר) וכו'"; וראה עוד לעיל בחלק א' סימן ל"א (בהערה): "רבינו הקדוש נתפרסם כרבי של חסידים כשנכנס לגור בעיר מעדועדיווקע, והיה אז בן ח"י שנים; ולא בכדי נתפרסם דווקא בשנת 'תק"ן, כי על ידו

עַל שְׁלַחַן חוֹתְנוֹ בְּכַפֵּר אוֹסֵאטִינ׳, וְאִזּוֹ יֵצֵא מֵהַכֶּפֶר וְנִכְנַס לְתוֹךְ הָעִיר, וְקָבַע דִּירְתוֹ בְּקֵהֶלֶת מְעַדְוֵעַדִּיוֹקַע׳׳, וְכַנּוֹדַע שְׁשֵׁם בְּמַעַדְוֵעַדִּיוֹקַע נִתְיַסַּד הַבְּנֵינְן הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְּנֵנוּ׳׳, כִּי שָׁם הִתְחִילוּ כִּמְהָ אֲנָשִׁים לְהִתְקַרֵּב לְרַבְּנֵנוּ ז"ל וְנִתְקַרְבוּ אֵלָיו אִזּוֹ הִרְבָּה מְקַרְבִּים צְדִיקִים.

יהיה גמר תיקון העולם; ושם בפנים מבואר כי כשדר רבינו במעדוועדיווקע והיה לאחר גיל העשרים, אז התקרבו אליו תלמידיו הגדולים, הלא הם רבי אהרן הרב מברסלב ורבי יודל והמגיד מטירהאוויצע, ועוד רבים. כשהיה בגיל עשרים וכמה שנים היה רבינו כבר כה גדול, עד שהתקרבו אליו כאלו 'גדולים', (וזה היה כמה שנים קודם נסיעתו לארץ ישראל, שנסע בהיותו בשנת העשרים ושש לחייו). (רל"י). יצוין כי כל זה הוא לפי הדיעה שרבינו נולד בשנת תקל"ב.

יז. ראה עוד ב'חיי מוהר"ן סימן ק"ח: "בהיותו יושב בכפר עדיין על שולחן חותנו, התחילו אנשים ממקומות הסמוכים להתקרב אליו, ולפעמים נסעו אליו, והיה מלהיב ליבם מאוד להשם יתברך, ונתקרבו על ידו להשם יתברך, ונעשו אנשים כשרים מאוד עד היום הזה, אשרי להם. אחר כך עדיין היה יושב קצת על שולחן חותנו, אך במשך הזמן קצת לא יצאה חמותו ידי חובתה נגדו, כי בבית חותנו הנ"ל היה לרבינו ז"ל חדר מיוחד בתוך הבית דירה שקורין 'אלקיר' (חדר צדדי קטן), ושם היה יושב ומתבודד ועוסק בעבודתו, ולפרקים היה יוצא לחוץ להתבודד בשדה או ליער וכיוצא. ויהי היום ונסע רבינו ז"ל אל העיר, והלכה חמותו והעמידה מיטתה שם, כי רצתה ליקח את החדר בשבילה, ותיכף כשבא רבינו ז"ל לשם ומצא שלקחה ממנו מקום קדושתו - לא היה יכול עוד להיות סמוך על שולחן חותנו; ואז יצא מן הכפר ונכנס לתוך העיר, וקבע דירתו במעדוועדיווקע."

יח. רבינו דר במעדוועדיווקע משנת תק"ן עד חודש אלול שנת תק"ס, שאז נכנס לפתע לדור בעיר זלאטיפאליע.

יט. ראה ב'ימי מוהרנ"ת' חלק א' סימן פ"ה: "בוודאי בעת נסיעתי [לקרימנטשוק בשנת תקע"ב אחר הסתלקות רבינו] שעברתי בדרך אצל רוב אנשי שלומנו המקורבים מכבר, כי שם היה עיקר אנשי שלומנו היקרים **שיסדו הבניין מקדם**, בוודאי דיברתי הרבה שם מאמיתת נוראות נפלאותיו".

כ. ראה ב'חיי מוהר"ן סימן קי"ב: "וישב שם במעדוועדיווקע בהשקט ושלווה קצת, ושם התחילו כמה אנשים להתקרב אליו וכו', כי אנשי דאשיב נתקרבו אליו בעת ישיבתו שם.

והנה שם בעיר דרה דודתו של הרב רבי אהרן, שהיתה אשה עשירה בעלת צדקה, והיא החזיקה עד מאד מרבנו, וכאחת מהחסידים (די מומע האט זייער געהאלטן פון דעם רבי'ן, זי איז געווען א חסידה ביים רבי'ן), ואף היתה תומכת בו.^א

גם הרב רבי אהרן היה מזדמן בתמידות ובא מפעם לפעם ממקומו למעדוועדיווקע לדודתו הנ"ל, אשר היתה תומכת אף בו:

ג. ובשנת תקנ"ג או תקנ"ד, עוד קדם שנסע רבנו ז"ל לארץ ישראל,^ב היה פעם מעשה בעת החורף והכפור הגדול, שהרב רבי אהרן היה נצרך לבוא לעיר לבקר את דודתו כאמור, ושלח רבנו הקדוש שליח לבקש מהעשירה הנ"ל שפאשר יבוא רבי אהרן לבקרה תשלח אותו אליו - (איז אייער פלומעניק וועט קומען, זאלט איר אים אריינשיקן צו מיר).

ואכן באותה עת בא רבי אהרן לקהלת קדש מעדוועדיווקע לבקר בבית דודתו הנ"ל, ותכף בהפנסו לביתה ספרה ואמרה לו: "דער רבי האט געשיקט דיך רופן" - "רבנו שלח שליח לקרא לך", ועל כן צוטה עליו לאמר: "לך והפנס תכף אצל רבנו!". אמנם רבי אהרן לא היה אז עדין מאנשי וחסידים רבנו, והיה אז עטוף וקשור בכגדי החורף, וחפץ

וכל מי שזכה להתקרב אליו - נתמלא יראת השם, והיה משיב רבים מעוון, וקירבם להשם יתברך בהתקרבות גדול; וראה עוד שם סימן רצ"א, ולעיל חלק א' סימן ל"א.

כא. וראה בכת"י רבי יצחק אייזיק מבוקרסט (מועתק לעיל בח"א סי' כט): "כשירד משולחן חותנו היה בדוחק איזה זמן, ונכנס לדור בעיר מעדוועדיווקע, ושם נתרחב לו קצת".

כב. רבינו הקדוש נסע לארץ ישראל בחודש אייר שנת תקנ"ח, וחזר בקיץ תקנ"ט; ראה עוד בחיי מוהר"ן סימן תק"ט: "קודם ארץ ישראל אמר להרב דפה ברסלב וכו".

להתיר ולפשט את הצעיף ושאר מלבושי החרף, לפוש ולנוח מעט מעמל הדרך ומהכפור הגדול שבחוץ, ועל כן מאן בדבר זה, לילך עתה תכף ומיד, וטען לפניה: "איך בין דאך נאר וואס געקומען, שוין דארף איך גיין? עס איז נאך דא צייט!" - "הרי רק הגעתי זה עתה, וכי תכף צריך אני לילך? יש עוד זמן לילך מאחר יותר!", והנה בתוך שנים מדברים אם ילך לרבנו תכף ומיד או יתמהמה עוד מעט, הגיע שוב שליח מרבנו, ובקש שוב שרבי אהרן יבוא ויכנס אליו תכף ומיד, והגם שרבי אהרן לא היה עדין נמנה בין אנשי ותלמידי רבנו כאמור, אמנם לא יכול היה כבר שוב להשמיט ולדחות הדבר.

ואף שלא הספיק עדין להתחמם בבית דודתו, יצא רבי אהרן והלך תכף מבית דודתו אל עבר מקום רבנו ז"ל, ובחוץ שרר כאמור קר וכפור גדול, ועל כן כאשר בא ונכנס לרבנו ז"ל, ולא פשט עדין את מלבושי החרף, היה זה כמו שעומד באמצע הדרך, והיה קר לו, ועל כן בהכנסו נשף ושפשף את עצמו בידי כדי לחמם את עצמו; ורבנו ז"ל ראה כל זאת, ופנה אליו ואמר לו: "נו, איך האף אז איך וועל דיר דער ווארעמען!" - "נו, תקנתי שאני אחמם אותך!":

ד. ורבנו החל לדבר עמו, ודבר עמו מה שדבר, ובתוך כך נודמן אז שרבי אהרן הלך בפעם הראשונה יחד עם רבנו לטבל במקוה מים, וכשיצא מהמקוה, נענה אליו רבנו ז"ל ואמר: "האסט זיך שייך געטובליט, אז דו וועסט זיין מקרב צו מיר -

וועסטו זיך שפענער טובל'ען!" - "טבלת יפה, פאָשר תתקרב אלי
- תטבל יפה יותר!"^{יב}.

ועוד הרבה מלבד הידוע ומספר פאן ארע אז בין הרב רבי אהרן לבין
רבינו ז"ל, ואכן זכה רבי אהרן והתקרב אז לרבינו ז"ל:

ה. והנה מחמת שהרב רבי אהרן היה מקדם מבני הנעורים החשובים
ומחשובי המקרבים להרב הקדוש רבי אהרן מטיטאייב
פאמור, על פן נגרם פרווד מה בינו לבין רבינו ז"ל, כי הרב הקדוש הנ"ל
לא רצה לסבל זאת, ומחמת פן פתח פיו לדבר איזה דבור על רבינו
ז"ל^{יג}, ויש בזה איזה מעשה שלם^{יד}.

והנה בסמוך להתקרבות הרב רבי אהרן, נסתלק הרב הקדוש הנ"ל
לעולמו, והסתלקותו הייתה בעת שרבינו היה דר עדין
במעדוועדיווקע^{יז}. ובשנת תקס"ח נסע רבינו הקדוש לעיר לעמבערג^{יח},

כד. ובפעם אחרת מספר רל"י באופן אחר, שאמר אז רבינו לאנשי שלומנו: "אודאי טובל'ט
ער זיך גאנץ שיינ, נאר אז ער וועט זיין מקרב צו מיר - וועט ער זיך שפענער טובל'ען!" -
"בוודאי שרבי אהרן טובל יפה מאוד, אך כשיהיה מקורב אלי - אזי יטבול יפה יותר!"^{יט}.

כה. עיין ב'ספר המידות' ערך 'צדיק' חלק א' אות י"א: "מצינו שהצדיק מתרעם, כשאחד
מתלמידיו מתקרב את עצמו לצדיק אחר כדי להתפאר".

כו. אמנם אין צריכים לחזור על הדיבור שאמר הצדיק הקדוש הנ"ל, וגם אין ברצוני לספר
המעשה הזה ברבים, כי הרב הקדוש רבי אהרן מטיטאייב היה אדם גדול מאוד ("ער איז
געווען זייער א גדול", ער איז געווען זייער גרויס!). (רל"י).

כז. ולא כאשר הביאו כותבי הדורות, כאילו הרב הקדוש רבי אהרן מטיטאייב נסתלק
לעולמו כעשר שנים לאחר הסתלקות רבינו. (רל"י); וכן משמע מלשונו של רבינו המובא
ב'חיי מוהר"ן סימן קס"ח: "שעכשיו הרב הנ"ל הוא אוהב נאמן וכו'" (רבי מרדכי יגלניק), וכל
זה מוכח גם מלשון מורנו רבי נפתלי בכתיבת ידו בהעתקת הנ"ל (ראה לקמן בהערה ל').

וְשֵׁם בְּלַעַמְבֶּעֶרְגַּ הָיָה רַבֵּנוּ ז"ל נִמְצָא בְּסִפְנֵה גְדוּלָּה, וְהָיָה זְמַן רַב שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב עַל צַד אֶחָד, וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְשֹׁכֵב עַל צִדוֹ הַשְּׁנַיִם. וְכֵן סִפֵּר אֶז רַבֵּנוּ: "רַבִּי אוֹרְעֵלֶּע אִיז גַּעְקוּמֶען צוּ מִיר, און עַר הָאט מִיר גַּעזָאגט אַז דָּער מַלְךְ הָאט אויף דִיר גּוֹזֵר גַּעוֹוֶען אַז דוּ זאַלֶסט זײַך אײַבערֶדֶרײַען" - "רַבִּי אֶהֲרֹן בָּא אֵלַי וְאָמַר לִי שֶׁהַמֶּלֶךְ [מֶלֶךְ שֶׁל עוֹלָם] גָּזַר עָלַיך שֶׁתִּתְהַפֵּךְ [לְצִדֶּךָ הַשְּׁנַיִם]". וּבִשְׁעָה שֶׁסִּפֵּר זֹאת רַבֵּנוּ וְנוֹדַע הַדְּבָר לְפָנַי אֲנִשִּׁי שְׁלוֹמֵנוּ, נִעְנָה אֶז רַבֵּנוּ וְאָמַר: "אִיצְטֵער זַענען מִיר שׁוִין גּוֹטֵע פֶּרײַנד" - "עַכְשָׁו אֲנַחְנוּ כְּכֹר יְדִידִים טוֹבִים", הֵינּוּ שֶׁעַכְשָׁו הָרַב הַנ"ל הוּא אוֹהֵב נְאֻמָּן אֵלָיו כְּבִאֲהָבָה גְדוּלָּה מְאֹד; וְרָאָה עוֹד בְּסִפֵּר 'חַיִּי מוֹהֲר"ן' סִימָן קס"ח:

כת. רבינו היה דר אז בברסלב, ונסע משם ללעמבערג אחרי ימי חג הסוכות שנת תקס"ח, והיה שם עד השבוע של פרשת בלק באותה שנה. אודות נסיעה זו ראה 'חיי מוהר"ן' מסימן קס"ז והלאה; לעיל חלק א' מסימן צ"ז והלאה.

כט. ראה עוד לעיל בחלק א' סימן ק"א: "סיפר רבינו ז"ל שכשהיה בלעמבערג היה זמן רב שהיה שוכב על צידו האחד מגודל הכאבים שסבל, ופעם נמשכו כאביו ונפירות גופו שלושה ימים רצופים בהם לא היה יכול להסתובב ולשכב על צידו השני; ואמר רבינו כשסיפר זאת: 'אָבער אײַף הָאב דַעַנְסְטֶמַאל גָּאר אַנְדֶּערֶש גַעֶשְׂרִיגן צוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ!' - 'אולם אז צעקתי אחרת לגמרי להשם יתברך!'"

ל. זה הלשון שם: "כשהיה בלעמבערג, ושם היה בסכנה גדולה, כי עסק שם ברפואות, והיה זמן רב שהיה שוכב על צד אחד, ולא היה יכול לשכב על צידו השני, אחר כך עשה השם יתברך עימו נסים נפלאים ונוראים, והתחיל לשוב לאיתנו קצת, ופתאום בלילה התהפך על צידו השני ושכב עליו. ואמר שהרפואה שלו אינו על ידי הדאקטער, רק שבלילה בא אחד ואמר לו שהמלכות גזר עליך לשכב על צד ימין, ושכב כדרכו על צד ימין [אשר זמן רב לא היה יכול לשכב על אותו הצד]. ואותו האחד שבא אליו בלילה, הוא היה הרב החסיד המפורסם מורנו הרב רבי אהרן ז"ל מטייטאב, נכד הבעל שם טוב ז"ל, ואמר רבינו ז"ל שעכשיו הרב הנ"ל הוא אוהב נאמן אליו באהבה גדולה מאוד". וראה בהערת הנ"ל בכתיבת יד מורנו רבי נפתלי מנעמרוב: "היינו כי בחייו של מורנו הרב

ג

גם הִיָּה אִז מַעֲשֵׂה שְׂאֵחַד הַגְּדוֹלִים פָּגַע בְּכָבוֹד הָרַב רַבִּי אֶהְרֹן עַל דְּבַר הַתְּקַרְבוֹתוֹ לְרַבְּנוּ ז"ל, בְּאָמַר לוֹ: "אויף אַזא קְלוּגֶער ווי דו וואַלט אײַךְ דָּאס נײַשט גֶעֶרֶעכְנֵנט" - "על חֲכָם כְּמוֹדֵי לֹא הֵייתִי מְשַׁעַר כְּזֹאת", וְנִעְנָה לְעֲמָתוֹ הָרַב רַבִּי אֶהְרֹן וְאָמַר לוֹ: "דײַן קִשְׂיָא אִיז דײַן תְּרוּץ" - "קִשְׂיָתְךָ הִיא עֲצָמָה תְּתֵרוּץ שְׁלֶךְ", כְּאוֹמֵר: אִם קִשְׂיָה לְךָ עַל הַתְּקַרְבוֹתֵי מַחֲמַת שְׁהַנֶּךָ סְבוּר שְׁחָכְם אָנֹכִי - בְּזֵה בְּעֲצָמוֹ תִּישָׁב הַדְּבַר, וְתַבִּין שְׁחָכְמָתִי הִיא שְׁעֲמָדָה לִי וְהִבִּיאָה אוֹתִי לְהַתְקַרֵּב לְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ: *

ד

גם תְּבַעֲרַת הַלֵּב בְּעִבּוּדַת ה' שֶׁל רַבִּי אֶהְרֹן וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְזֻשְׁעָרִין אִין לְשַׁעַר, וְכֵן שְׁאָר כָּל אֲנָשָׁיו כְּמוֹ רַבִּי נַפְתָּלִי ז"ל מְנַעֲמָרוֹב, וְרַבִּי יַחֲיָאל אַחִיו, וְהָרַב רַבִּי אֶהְרֹן ז"ל מְבַרְסֵלָב וְכוּ' וְכוּ'; וְאִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹת עַל הַכְּתָב גְּדֹל יְקָר מַעֲלַת כָּל אֶחָד, וְעֲצָם רַבּוּיִם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה עַד עַת פְּטִירָתָם ז"ל יְקַצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת לְסִפְרֵי:

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (א) אות כט]

אהרן הנ"ל היה חולק על רבינו גרו יאיר כמפורסם, אבל עכשיו, אחר הסתלקותו של הרב הנ"ל - הוא אוהב נאמן מאוד לרבינו גרו יאיר.

לא. ראה להלן בסימן י"ד מה שאמר הרב רבי אהרן על עצמו קודם הסתלקותו: "דִּי וועלט זאָגט אויף מיר אז איך קען לערנען, און מען האלט מיך פאר א קלוגער".

לב. ראה לעיל בחלק ב' סימן ס"ח: "כשיצא רבינו הקדוש מזלאטיפאליע באלול תקס"ב

לדור בברסלב, יצא עימו גם הרב רבי אהרן לכהן שם כרב; ואחר כך בסמוך התקרב אליו מוהרנ"ת כידוע. והנה בביתו החדש של רבינו לא היו מסודרים עדיין כל כך חפצי הבית, והיו חסרים שם איזה דברים, ובאותה עת שהה מוהרנ"ת אצל רבינו, ושלחו רבינו בשליחות אל בית הרב רבי אהרן על מנת להביא משם איזה דבר לביתו, וכשנכנס מוהרנ"ת לרבי אהרן מצאו כשהוא יושב בדביקות עם עיניים בוכיות לה' יתברך. אחר כך כשחזר ונכנס מוהרנ"ת אל רבינו, שאלו רבינו: 'וואס מאכט דארטן מיין אהר' לעז?' - 'מה עושה שם אהר' לע שלי?', והשיב מוהרנ"ת: 'איך האב אים געטראפן זיצן מיט פארוויינטע אויגן' - 'מצאתיו יושב עם עיניים בוכיות'. שיבח רבינו את רבי אהרן, והמליץ אודותיו את הנאמר ביום הכיפורים שבשחו של הכהן הגדול (בתפילת מוסף, 'סדר העבודה') 'כיושב סתר לחלות פני מלך, מראה כהן', כלומר שהכהן הגדול, המובחר שבישראל, בעת שנכנס לערוך עבודתו הנשגבה ביום הקדוש והמיוחד בשנה, במקום המקודש והמיוחד בעולם, בהקריבו את הקטורת, המעולה שבקרבנות - הרי מראהו 'כיושב סתר לחלות פני מלך', 'כיושב' דייקא, בכ"ף הדמיון, והינו ש'דומה' הוא בלבד לזה היושב בסתר ומחלה פני מלכו של עולם, אך אינו משתווה אליו. [רבינו ראה ברוח קדשו את אשר עשה באותה העת הרב רבי אהרן, ועל כן שלח דווקא אז את מוהרנ"ת, כי רצה ללמד את מוהרנ"ת תיכף בתחילת ההתקרבות שאף שהוא גאון גדול ומופלג, עם כל זאת צריכין לילך בתמימות ובפשיטות בדרך זו, לישב יום יום עם עיניים בוכיות ולשפוך שיחו לפני ה' יתברך, וכמו הרב רבי אהרן אשר על אף גאונותו המופלגת קיבל מרבינו דרך זו של תמימות ופשיטות, ועל כן היה יושב בעיניים בוכיות ושופך את שיחו לפני קונו, וכמאמרם ז"ל (חגיגה טו:): "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (מלאכי ב ז): 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא?' אם דומה הרב למלאך ה' צבאות - יבקשו תורה מפיהו, ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיהו". (רל"י)]; ועיין בהקדמת 'השתפכות הנפש': "ופעם אחת אמר שיכולין להכיר באחד אם יש לו התבודדות, היינו כי על ידי זה נתגלה על פניו בושה וייראה גדולה מהשם יתברך, ולא לחינם מתאר הפייטן את מראה הכהן הגדול בצאתו מבית קודש הקדשים 'כיושב בסתר לחלות פני מלך מראה כהן', ומכל זה תבין לנפשך מעלת המתבודד והיושב בסתר לשפוך ליבו ונפשו כמים נוכח פני השם". (רל"י).

ההתמנות לרבנות

ה

א. אָבִי אָבִי ז"ל, הוא הרב רבי אהרן ז"ל, נתמנה לראב"ד¹ בברסלב ברצון ובפקדת רבנו ז"ל אור האורות זכו', הוא רבנו הרב רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה מברסלב, בעל המחבר ספר 'לקוטי מוהר"ן' הקדוש ושאר ספרים קדושים הרבה כמפורסם. ורבנו זצ"ל היה לו השתדלות גדול בענין זה של התמנות הרבנות של אבי אבי ז"ל בברסלב, ויש בענין זה כמה ספורים נפלאים הרבה, ואין פאן מקומו:

ב. הרב רבי אהרן היה אדם גדול ונורא - ('א געוואלדיגער מענטש איז ער געווען').

וראה לעיל בחלק א' סימן ס"ו, מה שאמר רבנו ז"ל: "איך האב פאנוצט זכות אבות' ארויסצונעמען רבי אהרן'ען זאל זיין א רב אין ברסלב" - "השתמשתי בזכות אבותי כדי להוציא את רבי

לג. = רב ואב בית דין

לד. ראה 'שבחי הר"ן' בסדר הנסיעה שלו לארץ ישראל' סימן כ"א: "השיב [רבינו]: שעכשיו מחמת המוחין דקטנות אני מרוחק מהשם יתברך, אבל עצתי אמונה מחמת אין ברירה, מחמת גודל הסכנה שאנחנו עכשיו בסכנה נוראה ועצומה כזו, השם יתברך יודע שכל ימי חיי עדיין לא הייתי משתמש מעולם בזכות אבות, רק מחמת ההכרח מוכרח אני לבקש מהשם יתברך שיעשה זאת למען זכות זקני רבי ישראל בעל שם טוב ז"ל,

אָהרן [וְלֵהֲבִיאֹ] שְׁיִהְיֶה רַב בְּעִיר בְּרַסְלָב, וְכַמְבָּאָר שֶׁם שְׂרַבְנוּ לֹא הִסְפִּים לְכַהֵן פְּרָבִי בְּבִרְסָלָב אִם לֹא שְׁהַרְב רַבִּי אָהרן יָבֹוא עִמּוֹ וַיְהִי הָרַב דְּשָׁם^י, וְזֹאת עַל אִף שֶׁהֲכִינוּ אֶז אֶת מַעְמַד הַרְבֵּנוֹת דְּשָׁם עִבּוֹר אֶחָד הַגְּדוֹלִים מֵאַנְשֵׁי דוֹדוֹ הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי פְּרוּף מְמַעַז'בוֹז^י, כַּמְבָּאָר שֶׁם לְעִיל בְּאַרְכָּה^י.

וזכות זקנתי אדל, וזכות זקני רבי נחמן מהארידיענקע; ויתר מזה - לא הזכיר עוד וכו', וניצלו בשלום מסכנות גדולות ונוראות הללו, והיה זאת בערב שבת קודש, והיה להם שמחה גדולה, ואמר רבינו ז"ל אז 'הודו לה' (תהלים קז) בשמחה גדולה"; וראה ב'חיי מוהר"ן' סימן קי"ז: "אחר כך בערב התפאר [רבינו] שלא השתמש עדיין בזכות אבות, ומה שהיה בארץ ישראל - היה אדרבא, טובה להם", [ולכאורה קשה, כי ב'שבחי הר"ן' הנ"ל מבואר שהשתמש בזכות אבות ע"מ להגיע לארץ ישראל. ושמה צ"ל שמה שאמר שלא השתמש בזכות אבות - כוונתו שעל אף שביקש כאמור בזכות אבותיו, מ"מ לא גרע בזה מזכותם השמורה עבורו, אדרבא, היה זה לטובה להם, ודו"ק; ועפ"י זה ייתכן לומר שכן הוא גם על עניין הרב רבי אהרן, שכאשר השתמש כביכול רבינו בזכות אבותיו ע"מ להביאו לברסלב, היה זה באופן הנ"ל, שלא נגרע בזה מזכותם, כי אם אדרבא, בכך שפעל דבר גדול זה בזכותם היטיב להם בזה, והבן (מא' מאנ"ש שיחי')]; ויצויין כי בספר 'טובות זכרונות' (עמ' קכד) מביא שבשלושה דברים אמר רבינו ז"ל שהיה משתמש בתפילתו להזכיר זכות אבותיו הקדושים, אך לא מפרט מהו הדבר השלישי, וכן נשמע גם כן מעוד מזקני אנשי שלומנו ז"ל, שבשלושה דברים הזכיר רבינו זכות אבות. [ובעניין שאמר רבינו כי זכות אבות לא תועיל לעניין החולאת שלו בסוף ימיו - ראה 'חיי מוהר"ן' סימן תקע"ט ו'ביאור הליקוט' תניינא סימן ה' אות ז' (מועתק לעיל ח"ג ס' תרצא); וייתכן לומר שעניין זה הוא הדבר השלישי הנ"ל, והיינו שאע"פ שהשתמש בזכות אבות - לא הועיל לזה]; ראה עוד 'עלים לתרופה' במכתב רבינו לאחיו רבי יחיאל צבי מיום ב' פרשת בחוקותי: "אהובי אחי נפשי ולבבי, אל תירא ואל תיחת מפניהם, רק חזק ואמץ בתורה וביראת ה' כל היום כמדובר בין שנינו, וזכות אבותיך מסייעתך".

לה. ומדבר זה, שאמר רבינו שהשתמש בזכות אבות לזה, ושלא רצה לכהן בברסלב כ'רבי' אלא רק אם הרב רבי אהרן יכהן שם ברבנות - יכולים אנו להבין מכך שהרב רבי אהרן היה גדול עד מאוד! - (!'גְעוּוֹאֲלִיג גְרוֹיס!'). (רל"י).

לו. יצויין כי בספר 'עיני ארי' (נדפס בלעמבערג תר"ס) על כ"ב אותיות וי"ג מידות, מובא

בנוסח שער הספר כי הרב רבי יוסף עוזר זצ"ל מגזע שור כיהן כאב"ד בק"ק ברסלב, ומחשבון השנים שם משמע כי כיהן ברבנות קהילת קודש ברסלב באלו השנים שקודם להתמנות הרב רבי אהרן לאב"ד ק"ק ברסלב. [מתאריז שם: 'הרב הקדוש', 'המקובל הגדול', 'מקובל גדול בחכמת קבלה מעשיות'].

לז. ראה לעיל בחלק א' סימן ס"ו: "בשנת תקס"ב בקיץ וכו' כשבא רבינו ז"ל מבארדיטשוב, נסע לטולטשין לשבות שם אצל דודו הרב רבי ברוך ממעז'בוז' ז"ל וכו', ואז ביקש רבינו מדודו הרב רבי ברוך שיבחר למענו מקום מגווח באיזו עיר מסביבותיו, ואמר לו רבי ברוך שיש לו סמוך לטולטשין עיר ברסלב למענו; וכתב תיכף לברסלב שיבואו לטולטשין איזה נכבדים אודות זה. ואכן באו לטולטשין שלושה מעשירי ברסלב ונכבדיה, הלא הם רבי משה הענייע'ס, ומשה חניקע'ס, ורבי מרדכי רוטנהייז; ודיבר עימם הרב רבי ברוך שיספקו לרבינו סך רענדל אחד מדי שבוע עבור פרנסתו, וסך שלושה רענדל למפרע עבור הוצאות העברת הדירה וכיוצא מהעיר זלאטיפאליע לברסלב, והסכימו לזה. אחר כך הלכו הגבירים אל רבינו לקבל פניו, ואמר להם רבינו שאינו מרוצה מהנ"ל, וביקש מהם להכפיל ולקבל דווקא שני רענדל לכל שבוע ושישה רענדלאך על ההוצאות למפרע, וגם שיהיה באופן שהנכבדים הנ"ל יחייבו את עצמם על כך בכתב. וחרה לנכבדים על זה, כי אף גם הרב רבי ברוך לא קיבל סכום כזה, ואמרו לרבינו שהם מסכימים לגמור תיכף את העניין בסכום אשר דרש מהם הרב רבי ברוך, אך על בקשתו ודרישתו שלו - מוכרחים הם לשאול על כך מאנשי העיר; ואכן הלכו ושאלו, וחזרו עם תשובת אנשי העיר שהם מסכימים לדרישת רבינו. גם התנה אז רבינו תנאי עם העשירים הנ"ל שהרב רבי אהרן תלמידו יבוא עימו גם כן לכהן שם כרב העיר, כי בלא זה אינו יכול להיכנס לברסלב; ואמר להם: **אִיף הָאב פֿאנוצט זכות אבות ארויסצונעמען רבי אהרן'ען זאל זיין א רב אין ברסלב** - 'השתמשתי בזכות אבותי כדי להוציא את רבי אהרן (ולהביאו) שיהיה רב בעיר ברסלב'. נענו העשירים ואמרו לרבינו: **מ'ען ר'ענט דאך דארטן אייער פֿעטער'ס א רב!** - 'הרי מדברים ומכינים כעת שם בברסלב את מעמד הרבנות לאחד הגדולים מאנשי דודכם הרב רבי ברוך ממעז'בוז'!'. נענה כנגדם רבינו ואמר: **דאס איז מיין פֿעטער'ס פֿשר'ער רב; איף וויל מיין פֿשר'ער רב!** - 'הו הרב הכשר של דודי רבי ברוך; רוצה אני את הרב הכשר שלי!'. כלל הדבר, שאף על פי שהרב רבי ברוך ז"ל הוא שהשתדל כאמור עבור רבינו אצל גבירי העיר ברסלב, ואותו רב המדובר היה מאנשיו של רבי ברוך - בכל זאת לא הסכים רבינו לכהן כ'רבי' בברסלב אם לא שהרב רבי אהרן יהיה הרב דשם; ולא הועיל לעשירים הנ"ל דבר, ויצא רבינו יחד עם הרב רבי אהרן לגור בעיר ברסלב. [ממין העניין לציין גם כי כאשר יצא רבינו מברסלב לדור בעיר אומאן, יצא עימו יחד הרב רבי אהרן גם כן, וכמבואר מזה לעיל בחלק א' סימן ר"ג אות א'].

עוֹד אָמַר רַבְּנוּ ז"ל: "נִיט נָאֵר אִים דַּאָרְפֵן מִיר דַּאָנְקֵען וואס עַר אִיז בֵּי אונז רַב, נָאֵר אָפֿלוּ דִי פֿעַרד וואס האָפֿן אִים גֶּעבֿראַכֿט" - "לאַ לוּ בִלְבָד צְרִיכִים אָנוּ לְהוֹדוֹת עַל שְׁמִכְהֵן אָצֵלנוּ בְּרַבָּנוּת, אָלֶא אַף גַּם לְסוּסִים שֶׁהִבִּיאוּהוּ"^י:

ג. רַבְּנוּ ז"ל אָמַר עַל הָרַב רַבִּי אֶהֱרֵן: "אִיךָ הָאֵב אִים גֶּעגֶעבֿן אַ 'בְּרוּר הַמְדָּמָה' אִין פֿסִק'ענֶען שְׂאֵלוֹת" - "נִתְתִּי לוּ בְּרוּר הַמְדָּמָה בְּפִסִּיקַת שְׂאֵלוֹת".

וּמִקָּבֵל שְׁבַשְׁבַּת חֲנֻכָּה תַקְסָה, עֵת גְּלָה רַבְּנוּ אֶת הַמַּאֲמָר "וַיְהִי מִקֵּץ - זְכָרוֹן" שְׁבַלְקוּיטִי קָמָא סִימֵן נ"ד^י, בְּאַמִּירְתּוֹ אֶז הַמְשִׁיךְ רַבְּנוּ וְנִתֵּן לְהָרַב רַבִּי אֶהֱרֵן 'בְּרוּר הַמְדָּמָה' בְּפִסִּיקַת שְׂאֵלוֹת, עֵינֵן שָׁם בְּסוּף הַמַּאֲמָר מַה שְׁבֵאַר שָׁם בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל 'כִּלְל הָעֲנִינִן וְכוּ': "אִין אָדָם דֵּן גְּזִירָה שׁוּה מַעְצָמוּ וְכוּ', לְדַמּוֹת מִלְתָּא לְמִלְתָּא מַעְצָמוּ, אָלֶא אַם כֵּן קִבְּלָה מִרְבוּ וְכוּ"^מ.

לח. "אזוי גרויס איז רבי אהרן געווען, ס'איז דאָ א געוואלד, דער רבי האט זיך משעשע געווען מיט אים" - "כל כך גדול היה רבי אהרן, זה הרי נורא, רבינו השתעשע עימו". (רל"י).
לט. ראה 'חיי מוהר"ן' סימן נ"ט; וב'פרפראות לחכמה' סימן נ"ד (מועתק לעיל ח"ג ס' תרי): "מאמר 'ויהי מקץ' נאמר בשבת חנוכה שנת תקס"ה; ויש כמה וכמה סיפורים נפלאים מעניין זה המאמר, אך איני בקי בהם כל כך".

מ. זה הלשון שם: "כלל העניין הוא מה שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים סו. גדה יט:): 'אין אדם דן גזירה שווה מעצמו', כי יכול להיות שהוא דן גזירה שווה מעצמו - והוא מכוח המדמה, שמדמה מילתא למילתא כנ"ל (שם בפנים אות ו), עיין שם, על כן אסור לדון גזירה שווה, הינו לדמות מילתא למילתא, מעצמו - אלא אם כן קיבלה מרבו, ורבו מרבו, עד משה רבינו עליו השלום מפי הגבורה, כדי להינצל מכוח המדמה, והבן".

כִּי רַבְּנוּ הַקְדוּשׁ רָצָה שְׁיִהְיֶה כְּזֶה רַב שְׁיִהְיֶה לוֹ בְּרוּר הַמְדָּמָה בְּתַכְלִית,
וַיֵּדַע וְהִפִּיר בְּגִדְלַת עֲרֻכּוֹ שֶׁל הָרַב רַבִּי אֶהְרֹן, אֲשֶׁר לִיהוּדֵי כְּמוֹהוּ
יִכּוֹל הוּא לְתַן 'בְּרוּר הַמְדָּמָה' - ('דְּעַר רַבִּי הָאֵט גְּעוֹוְאוֹסְט וְוַעַר

מא. ואנו יש לנו לדעת שעל ידי שהאדם זוכה ליישב עצמו לפני השם יתברך, הוא זוכה ליישוב הדעת, שהיא היא היפך ה'מדמה', כמו שמובן משיחות הר"ן סימן רכ"ח, עיין שם מעניין הפ'לייטיס' - מבוהלים ומבולבלים; 'גם' כל העניין של 'מבין דבר מתוך דבר' (ראה סנהדרין צג: ועי' ליקוטי קמא ס' קה), זהו הרי בעצם עניין של 'מדמה' - רק שצריך לזה 'בירור'; כך הרי ה'מדמה' עושה אומלל את העולם, הוא מדמה מילתא למילתא ובה עושה אומלל את כל אחד ואחד; אמנם על ידי שיש 'בירור המדמה' באים לשלימות אמונה, אך אם המדמה אינו מבורר - אזי גם האמונה איננה מבוררת; רבינו הרי מדבר בתורה זו, תורה נ"ד, על כך שנופלים למדמה, ובתורה 'תקעו - תוכחה' (ליקוטי תניינא ס' ח) אומר רבינו שכשזוכה האדם לקרב עצמו לצדיק הוא זוכה לבירור המדמה! זה הרי נורא! זה הרי נורא! - "אִיגְנָאֲצָן דָּאֵס עֲנִין פֿון 'מְבִין דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבַר' אִיז דָּאָךְ אֵן עֲנִין פֿון 'מְדָמָה', נָאֵר עֵס דָּאָרְף זִיין אַ בְּרוּר; אַזײַ מאַכְט דָּאָךְ דְּעַר מְדָמָה אומגְלִיקְלִיךְ דְּעַר וְוַעֲלֵט, עַר אִיז מְדָמָה מְלִתָּא לְמִלְתָּא און עַר מאַכְט דָּאָךְ יַעֲדן אִינעם אומגְלִיקְלִיךְ; דוּרְף בְּרוּר הַמְדָּמָה קומט מְעַן צו שְׁלִמּוּת אָמוּנָה, אָפֿעַר אַז דְּעַר מְדָמָה אִיז גִּישֵׁט מְבָרַר - אִיז דִּי אָמוּנָה גִּישֵׁט מְבָרַר; דְּעַר רַבִּי רַעֲדֵט דָּאָךְ אִין דְּעַר תּוֹרָה (נ"ד) אַז מְעַן פֿאַלֵּט אַרײַן אִין מְדָמָה, דְּעַר רַבִּי זָאָגט אִין תּוֹרָה 'תְּקַעוּ - תּוֹכְחָה' אַז מְעַן אִיז זֹכֶה זִיךְ מְקָרַב זִיין צום צְדִיק אִיז מְעַן זֹכֶה צו בְּרוּר הַמְדָּמָה! עֵס אִיז דָּאָךְ אַ גְּעוֹוְאוֹלְד! עֵס אִיז דָּאָךְ אַ גְּעוֹוְאוֹלְד!"; וראה עוד ב'כוכבי אור' חלק 'חכמה ובינה' אות ל"ו: 'והנה בכל המבואר עד הנה, נראה לפי עניות דעתי לרמז במאמרו הקדוש שלאחר התורה 'אחוי לן מנא' ב'ליקוטי מוהר"ן' סימן כ"ה, שצריכין לכנות להיצר הרע שם אחר, שלא לקרותו עוד בשם 'יצר הרע' רק בשם 'כוח המדמה', עיין שם - על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל (סוכה נב.): 'שבעה שמות יש לו ליצר הרע וכו'', וידוע לידועי חן שהם כנגד השבע מידות דסטרא אחרא (ראה זוהר פקודי דף רסג.), כי זה לעומת זה עשה אלקים כנגד שבע מידות הנמצאים בהקדושה, כמובן כל זה בספרי אמת (עי' ראשית חכמה שער היראה פי"ג; קה"י ערך 'יצר הרע' (ד)), והנה עד הנה לא היה בעולם כי אם הארת השבע מידות האלה שהשיגו אותם השבעה רועים להמשיכם ולהאירם עלינו, על כן לא היה כנגד זה כי אם שבעה כוחות היצר הרע, שהם בחינת שבעה שמות שיש לו, אבל משבא אדמו"ר ז"ל לעולם, והתחיל להאיר ולהופיע עלינו המידה השמינית, שהיא בינה עילאה, שהשיגה בתכלית השלימות שאין שלימות אחריו

רַבִּי אֶהְרֵן אֵיז, אַז דָּער אַיד קָען עַר גַּעבֵן אַ בִּירוּר הַמְדָּמָה^{מב}:

ד. מוהרנ"ת צִוָּה עַל בְּנֵי בֵּיתוֹ לְנַהֵג בְּאֶפְן זֶה, שְׁכַפְאֶשׁר תִּזְדַּמְּן לָהֶם אֵיזוֹ שְׂאֵלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, רֵאשִׁית יִרְאוּ וַיִּצְיִעוּ לְפָנָיו אֶת

וכו' - על כן זה לעומת זה גברה ועצמה מאוד גם המידה השמינית של הסטרא אחרא, שהיא בחינת 'מדמה', כי בינה דקדושה הוא בחינת 'מבין דבר מתוך דבר' (על 'זו"ח תשא דף עד.), וזה לעומת זה בינה דסטרא אחרא הוא בחינת מדמה דבר לדבר בשווא והבל"; [ראה עוד לעיל חלק ג' סימן תקצ"ד]. (רל"י).

מב. ראה ב'חיי מוהר"ן' סימן תקכ"א: "אמר: כבר נתתי לכם כוח המדמה כשר וטוב, ואתם רשאים לחדש בו בתורה. ואמר: אתם יכולים להשיג בכוח המדמה שלכם מה שאני יכול להשיג בשכל"; ומה שמביא רבי אברהם ב"ר נחמן את העניין של בירור המדמה על מוהרנ"ת בעצמו - זהו כבר עניין נפרד, ראה ב'ביאור הליקוטים' סימן נ"ד אות ו' (מועתק לעיל ח"ג סי' תריא): "שמעתי מאבי ששמע ממוהרנ"ת ז"ל, שבהמאמר והשגה הזאת פקד וציוה עליו אדמו"ר ז"ל מאז והלאה לחדש בתורתו, ושעל זה סבב בכלל העניין 'אין אדם דן וכו', לדמות מילתא למילתא מעצמו אלא אם כן קיבלה מרבו וכו'". ואמר אז שהמשיך לאנשיו כוח המדמה ברור וזך, ועיקר דבריו היו על מוהרנ"ת ז"ל בעצמו, שהוא שקיבל אז מאיתו בירור המדמה, לחדש ולדמות מילתא למילתא ובלי טעות והיפך חס ושלום, והוא שיסובב עליו בהכתוב 'ביד הנביאים אדמה' במדמה דקדושה". (רל"י); [והדבר מבואר שאף שלמוהרנ"ת היה בוודאי 'בירור המדמה' כמבואר, אמנם ייתכן שעניין בירור המדמה אצל הרב רבי אהרן היה יותר בפשיטות בענייני פסיקות שאלות, וכפי שמבואר כאן בסימן זה, והיינו שהיה שייך אצלו יותר עניין 'שונה הלכות' המבואר בפנים המאמר, ועל כן אף מוהרנ"ת בעצמו היה שולח את בני ביתו לשאול שאלות בהלכה את רבי אהרן כמבואר כאן, ואילו בירור המדמה שקיבל מוהרנ"ת, זה היה יותר בעניין "לחדש ולדמות מילתא למילתא בלי טעות והיפך חס ושלום", ועל פי זה חידש מוהרנ"ת את ה'הלכות' בספרו 'ליקוטי הלכות' הבנוי על פי 'שולחן ערוך', שזהו המדמה של פנימיות וסוד ה'שונה הלכות', והבן. וראה בעניין זה גם במכתב מוהרנ"ת מיום א' תבוא תר"ג: "אודות מחותנך וכו', לדעתי כשתבוא לברסלב אל תסמוך על הרב שיחיה בעצמו, רק תאמר בכבוד ובנחת ותפייסו, ותאמר לו שאתה חפץ שידין אותך בדין תורה וכו', ואם אין הרב רוצה לפסוק בעצמו דין תורה - מסור המשפט לבנו ר' הירש לייב נ"י וכו'"].

השאלה, פֿדי שיתבונן בדבר^מ, אף אחר פֿך ילכו לשאל את רבי אהרן הרב, וזאת מחמת שרבנו אמר שנתן לו ברור המדמה בפסיקת שאלות פנ"ל: [רבי לוי יצחק שמעה מרבי אברהם ב"ר נחמן]:

ו

רבנו אהב את תלמידו הרב רבי אהרן מאד מאד פֿנודע^מ, וגם הפליג אודותיו במעלות ושבחים גדולים ונוראים^מ. רבי אהרן היה כה גדול ונעלה, עד שרבנו יתפאר עמו בעולם הבא.

פעם אחת אמר רבנו על רבי אהרן: "אויף א פֿענדל וועל איך איהם טראגן אנטקעגן משיח" - "על נס אשא אותו אל מול משיח צדקנו"^מ:

מג. וכנודע שגם על מוהרנ"ת ציווה פעם רבינו לנסוע לחותנו לקהילת קודש מאהלוב, לבקש מאיתו שיתן לו איזו רבנות באיזה עיר (כמבואר מזה ב"מי מוהרנ"ת' ח"א סי' ח, ולעיל ח"ב סי' קמ). (רבי מרדכי יגלניק).

מד. ראה עוד בחיי מוהר"ן סימן שע"ו: "גם אמר להרב דפה ברסלב מורנו הרב אהרן: הלא אני אוהב אותך מאוד מאוד, ואני מברכך: הלוואי שתזכה בעולם הבא להבין שיחות חולין שלי"; ושם בסימן תק"ט: "קודם ארץ ישראל אמר להרב דפה ברסלב: אני אוהב אותך מאוד, על כן אני מברכך (בלשון אשכנז: 'וואונטש איך דיר') שתזכה בעולם הבא להבין השיחות חולין שלי". [עוד בגדולת שיחות החולין של רבינו ז"ל, ראה בהקדמת ספר 'חיי מוהר"ן' ושם סימנים כ"ז ר"מ רמ"ג].

מה. וראה ב'שיחות הר"ן' סימן קמ"א שרבינו גילה תחילה את העשרה קאפיטל תהלים לפני הרב רבי אהרן ורבי נפתלי מנעמרוב, ואיתא שם: "גם ייחד אותם לעדות, ואמר שגם כי ימלאו ימיו, אזי אחר הסתלקותו, מי שיבוא על קברו, ויאמר שם אלו העשרה קפיטל תהלים הנ"ל, ויתן פרוטה לצדקה - אפילו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאוד מאוד חס ושלום, אזי אתאמץ ואשתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו וכו'", עיין שם.

מו. גם מצינו נוסחא כזו: "אויף א פֿענדל וועט מען איהם טראגן וכו'" - "על נס יישאו אותו וכו'".

ז

אַחַר שְׁיִשָּׁן פֶּעַם רַבְּנוּ בְּמִטָּתוֹ שֶׁל הָרַב רַבֵּי אֶהְרֹן, אָמַר: "מִטָּה נִקְיָה"™:

ח

פֶּעַם הָיָה מַעֲשֵׂה שְׁשִׁיגְעָן עַז פָּנִים, מִבְּעַלֵּי הַבְּתִים הַעֲשִׂירִים שֶׁבְּעִיר בְּרִסְלָב, הֵעִז פָּנָיו וְהִתְחַצֵּף נֶגַד הָרַב רַבֵּי אֶהְרֹן מְאֹד בְּתוֹךְ בֵּית הַמְּדָרֶשׁ שֶׁל רַבְּנוּ בְּבִרְסְלָב, שֶׁם פָּהֵן הָרַב רַבֵּי אֶהְרֹן בְּרַבְּנוּת, וְהָרַב שְׁהִיָּה קַפְדָּן מְעַט - ('רַבֵּי אֶהְרֹן אִיזו גְּעוּוּעַן אַבִּיסְעֵלַע אַ קַפְדָּן') גָּעַר בּוֹ וּבִישׁוֹ הֵיטֵב מִחֲמַת כְּבוֹד הַתּוֹרָה; וַיֵּשׁ בָּזָה שְׁתֵּי דַעוֹת: דַּעָה אַחַת שְׁהָרַב רַבֵּי אֶהְרֹן הִשִּׁיבוּ פְּהֶגֶן וְעָנָה לְכִסִּיל כְּאֹלְתוֹ™ - ('גוּט אַרִינְגְּעֶזְאָגֶט - גוּט אַנְגְּעֶזְדִּלְט'), וַיִּשְׁנָה דַּעָה שְׁהָרַב רַבֵּי אֶהְרֹן אַף סָטַר לוֹ לְשִׁיגְעָן עַל פָּנָיו.

אַחַר כֵּן בָּא הָרַב רַבֵּי אֶהְרֹן אֶל רַבְּנוּ ז"ל, וַיְכַדְרֵהוּ תְּמִיד לְסַפֵּר לְפָנָיו כֹּל לְבוֹ, סִפֵּר לוֹ בֵּין דְּבָרָיו אֶת הַמַּעֲשֵׂה מִה'בַּעַל הַבֵּית' הַנ"ל - ('רַבֵּי אֶהְרֹן הָאֵט דָּאָף אֶלְעַס דַּעְרָצִיילְט דַּעַם רַבִּין, הָאֵט עַר דַּעְרָצִיילְט

מז. ראה בחיי מוהר"ן סימן תקל"ה: "אמר שצריכין לדקדק על איזה מיטה לישון. וסיפר מעשה שאימו היתה עימו בדרך, ונתנו להם שני מיטות לישון, בבוקר סיפר לאימו שחלם לו שהוליכו אותו דרך הגיהנם, ואמר לו אימו: אף אני בחלומי, שחלם לי שהוליכו אותי דרך כל הגן עדן. וסיפר להם המחזיק הכפר, שהמיטה שהיא היתה ישינה עליה - אותה המיטה הוא מחזיק בשביל אורחים חשובים, וכבר היו ישינים עליה כמה וכמה צדיקים גדולים, והמיטה השנייה - היו ישינים עליה פריצים, וגם כאן, אותה המיטה היתה ישינה עליה וכו', ומובן פתרון החלום ממילא".

מח. ושמא אף קיללו. (רל"י).

דעם רבי'ן פון דער זאך אויכעט), ובסוף דבריו הפטיר לפני רבנו דבר
מה להצדיק עצמו ולתרוץ מעשהו, שצדק במה שעשה.

אמנם רבנו ז"ל לא אחז מכה, ונענה ואמר לו: "איך ווייס אז דו
ביסט גערעכט, דו זאלסט נאך גערעכט אויך נישט זיין? פון
דעסטוועגן האסטו דאס נישט באדארפט אזוי צו טאן! מ"ט - "יודע
אני שצודק הנך, שגם צודק לא תהיה? אולם בכל זאת לא היית
צריך לעשות כזאת!"^מ:

מט. ראה 'עלים לתרופה' במכתב מוהרנ"ת מיום ד' וארא תר"ד: "העיקר שתשים אל ליבר
מעתה ליישב עצמך היטב, מה נעשה עימך בזה העולם, ומה שעבר - עבר, כי חנון ורחום
הוא יתברך ומרבה לסלוח, ומעתה תראה לקבל עליך להשליך מעליך מעשה נערות
וטיפשות ורוגז וקפידות, אפילו במקום שעושים עוולה נגדך - תעביר על מידותיך וכו', רק
לקיים 'שייף ועייל שייף ונפיק' (ראה סנהדרין פח:), 'כי אדם לעמל יולד' וכו' (שם צט:)."

ג. ויש לנו מסיפור זה דרך לימוד עבורנו, ללמוד לעובדא ולמעשה איך לנהוג בענייננו:
זו הרי האמת של רבינו! אני אכן צודק, אך יישב עצמך לפני השם יתברך, על אף שהנך
צודק, אין אתה צריך לנהוג בעניין זה באופן של מלחמה וניצחון! כי הנה הרב רבי אהרן
הרי אמר לרבינו 'אני צודק', והרי על זאת אנו מדברים, 'אני צודק' בעניין התורה והתפילה,
אכן צודק אני, יהודי מתפלל ולומד, וכנגדו יש כזו מין עזות פנים, ועל כן אני הרי צודק.
[אך רבינו מלמדנו שצדק שכזה הינו רק] כאשר לא תיישב עצמך לפני השם יתברך, אך
אם תיישב עצמך - אזי תראה שאף אחרי התורה והתפילה שלך [עדיין צריך אתה לבלי
לנהוג כך ולבלי לעשות כזאת]. האמת של רבינו היא כזו מין אמת, לבלי יתפעל האדם
מהתורה שלו ומהתפילה שלו, אמנם פעמים [שהוא בדרגא שאכן] יש לו תורה ותפילה,
אך הוא מוכרח שיהיה לו 'יישוב הדעת', ואם לא - יכול הוא להכשל ח"ו וליפול בדברים
רעים, היות שהוא הרי 'עובד השם', היות שהוא מתפלל ולומד, ובאם לא יהיה לו את
העניין של 'יישוב הדעת' - אזי הוא כבר לא יכול כלל להיות בטוח בעצמו, יכול להיות
לו 'נצחון' ולצעוק ולקלל את הזולת על אף שהוא מתפלל ולומד, מפני שאיננו מפרש
שיחתו ואינו מיישב עצמו לפניו יתברך שמו; ואף יכול [לטעות ולחשוב] להיפך, שהתורה
והתפילה שלו ילמדו אותו שאני מאוד צודק, כי הרי אני מתפלל, אני הרי לומד, אם כן
אני אמיתי יותר! ... - "דאס איז דאך דער אמת פון דעם רבי'ן! איך בין טאקע גערעכט,

אָבֵר זײ דיר מײַשׁב פּאַרײַן אױבֶּערשטן, כאַטשׁ אַז דו ביסט גֶּעֲרַעכט, דו דאַרפֿסט נישט פירן אין דעם זאַף דעם נאַחון! ער האט דאָ געזאַגט דעם רביײַן אַז ׳איף בין גערעכט׳. אַט דאס רעדן מיר דאָ, איף בין גערעכט בײַ דער ענין פון תּוֹרָה און תּפִּלָּה, בין איף טאַקע גערעכט, א איד דאווענט און לערנט, און ער איז אַזאַ עזוּת פֿנים, בין איף דאָ גערעכט. דו ביסט נאר גערעכט אַז דו װעסט זיך נישט מײַשׁב זײַן פּאַרײַן אױבֶּערשטן, אָבֵר אַז דו װעסט זיך מײַשׁב זײַן - װעסטו זעהן אַז נאָך דיין תּוֹרָה וּתּפִּלָּה דאַרפֿסטו [נאָך אַלץ נישט אַזוי טאַן]. דעם רבינײַס אַמַת איז אַזאַ מין אַמַת, אַז ער זאַל זיך נישט אױבֶּערשטֶרעקן פון זײַן תּוֹרָה און פון זײַן תּפִּלָּה, ער קען האָבן אַמאַל תּוֹרָה וּתּפִּלָּה, און ער מוז האָבן ישוב הדעת, אַז נישט - קען ער דורכפאלן און אַרײַנפאלן אין שְׁלֵעכטע זאַכענישן, װײל ער איז דאָ אַן ׳עובד השם׳, װײל ער דאוונט און לערנט, אױב ער װעט נישט האָבן דעם ענין פון ישוב הדעת - איז ער גאַרנישט זיכער מיט זיך, ער קען האָבן נאַחון און שרײַען און שְׁעלֶטן כאַטשׁ װאָס ער דאוונט און לערנט, װײל ער רעדט דאָס נישט אױס פאַר השם יתְבָרַךְ, און ער איז זיך נישט מײַשׁב פּאַרײַן אױבֶּערשטן; און פּאַרקערט, זײַן תּוֹרָה וּתּפִּלָּה זאַל איהם נאָך לערנען אַז ׳איף בין גאַר גערעכט, איף דאוון דאָ, איף לערן דאָ, בין איף דאָ מֵער אַמַת־עַר׳...״. כל המחלוקת שהיתה על מוהרנ״ת, מוהרנ״ת היה תמיד צודק. היתה פעם אחת שמוהרנ״ת לא היה צודק? שמוהרנ״ת לא יהיה צודק? על מה חלקו עליו? על כך שמפיץ את עניינו של רבינו? ומוהרנ״ת הרי אמר (ראה לעיל ח״ב סי׳ קעט): ״שמרתי על הזמן, התבודדות וחצות לילה״, והיה עובד השם כמו שמוהרנ״ת היה, והוא הרי תמיד היה צודק, הוא הרי היה יכול לצאת גם כן [כנגד החולקים], אני הרי צודק, אבל הוא אף פעם לא יצא כנגדם, ומדוע? כי האמת של רבינו היא: אני צודק - ואני לא יכול לעשות זאת אפילו שאני צודק. זה הרבי שלנו! - ״אינגאַנצן מחלקת װאָס איז געווען אױף רבי נתן׳ען, איז רבי נתן׳ען תמיד געווען גערעכט. רבי נתן איז אײַנמאַל נישט געווען גערעכט? אײַנמאַל איז געווען װאָס רבי נתן זאַל נישט זײַן גערעכט? פּאַרװאָס האָט מען אױף איהם געקריגט? אױף װאָס ער פּאַרשפּרײט דעם רבינײַס זאַף? רבי נתן האָט דאָ געזאַגט: ׳איף האָב געהיט די צײַט, התבדדוּת מיט חצוֹת׳, און אַן עובד װאָס רבי נתן איז געווען, און ער איז דאָ תמיד געווען גערעכט, האָט ער דאָ װען געקענט אַרױס אױף, איף בין דאָ גערעכט, אָבֵר ער איז קײַנמאַל נישט אַרױס, פּאַרװאָס? װײל דער אַמַת פּונעם רביײַן איז: איף בין גערעכט - און איף קען עס נישט טאַן אַפּלו איף בין גערעכט. דאָס איז אונזער רביײַן!״. ולעובדא ולמעשה, בעת גסיון, שקמים על האדם שמתקרב לרבינו חולקים ומתנגדים, [כמו בזמננו אנו, שישנם עתה כאלו (בארצות הברית) שרוצים להשיב מלחמה שיערה להכות בידיים וכדו׳ על כל מה שהחולקים רודפים אותם וכו׳] - אנו איננו אוחזים מכך, זוהי דרך, אך

ברור לי שהיא אינה דרכנו. אלא מה? הנה בוודאי שצריך האדם להציל עצמו בכל מיני עצות, ולא יסמוך עצמו [על הנס], מוהרנ"ת הרי גם כן עשה וחשב עצות בזה, איך להציל עצמו במה שהוא היה יכול, הוא עשה הכל, ולהתפלל; ואם תאמר, הלא אחרים עושים? אני יודע, אינני יודע מתי הם לא יעשו כך, אך דרכנו איננה כזאת! שאנו נלך בידיים? זו לא דרכנו! רק החילוק הוא כך: למה הוא רוצה לצאת [בידיים כנגד החולקים]? כי הוא לא רוצה להמתין. הדרך של רבינו זה שאתה תעשה ותגמור בסוף את העניין שלך ('אויספירן'), אלא מאי? תמתין מעט! אם תלך בידיים נראה לך ש'תגמור' מוקדם יותר, כך נראה לך, לא רוצים להמתין; לא! רבינו הרי אמר כך (ראה לעיל בח"ג סי' קפח): "עם כעס לא מצליחים לפעול; וגם אם מצליחים פעם בדרך זו, אם היו הולכים בטוב - היו פועלים בפעם הזאת מהר יותר!" - "אַפּלו דער וועג מיט וואס מען גייט דאַרטן מיט די מעשה'ס וכו' - מיר האלטן נישט דערפון, די דארטן זאגן מען דארף הרגענען און שלאגן און ברעכן די ביינער, עס איז א וועג, אָבער עס איז מיר ברור אז דאס איז נישט אונזער וועג. נאר וואס דען? אונזער וועג איז נאר אז אלע מיני עצות וואס איך קען טאן - דארף איך טאן, און נישט פארלאזן זיך, רבי נתן האט אויף געטאן עצות, אין דעם וואס ער האט געקענט האט ער אלץ געטאן, און דאווענען; איי אנדערע טוען? איך ווייס, ווען זיי וועלן נישט טאן ווייס איך נישט, אונזער וועג איז דאס נישט! אז מיר זאלן גיין ביידים איז נישט אונזער וועג! דער חלוק איז נאר אזוי: פארנואס וויל ער ארויס גיין? ווייל ער וויל נישט ווארטן. דער וועג פון דעם רבי'ן איז דו וועסט אויספירן, נאר וואס דען? ווארט אביסל צו! אז דו וועסט גיין ביידים דאכט זיך דיר אז דו וועסט אויספירן פריער, אזוי דאכט זיך, מען וויל נישט ווארטן; גיין! דער רבי האט דאך אזוי געזאגט: 'מיט בייזן פועלט מען נישט; פועלט מען אמאל יא מיט בייזן, וואלט מען דאס מאל מיט גוטן גיכער געפועלט!'". גם מה שמובא לעיל (בח"ג סימן תק"ס) שרבינו אמר: "און אמאל געבט מען א פאטש!" - "ופעם נותנים סטירה!", ראה שם בהערה שהיו אומרים אנשי שלומנו על כך: "דער 'אמאל' איז נאכנישט געווען" - "אותה 'פעם' עדיין לא הגיעה", וראה עוד שם בביאור הדבר. (רל"י); וראה עוד ב'ליקוטי הלכות' ברכות הראייה וברכות פרטיות ה' אות ו': "והכל הוא רמז להאדם שהכל נברא בשבילו, שיידע שצריך להתגבר בניצחון גדול כל ימיו, אבל הניצחון צריך להיות באמת לאמתו בשביל השם יתברך, בשביל קיום העולם שעומד על התורה ועבודה, וגם לא שיהיה לו חס ושלוש ניצחון של שקר, בשביל כבוד ותאוות עולם הזה, שזה הניצחון הוא הריסת העולם חס ושלוש. ועל כן אפילו מי שנראה לו שכוננתו אל האמת, שרוצה בניצחון בשביל לגמור איזה מצווה או דבר שבקדושה, אף על פי שבזה צריכין להיות חזק מאוד, אף על פי כן צריך להסתכל היטב שלא יגיע חורבן והריסה חס ושלוש על ידי זה,

 ט

**מְסַפְּרִים שְׂעָקָר מְמַחֲיוֹתוֹ הַגְּדוֹלָה שֶׁל הָרַב רַבֵּי אֶהְרֹן, הִיְתָה בְּדִינִי
בְּזִיקִין וּמְמוֹנוֹת¹:**

כי שנאו המחלוקת וגדול השלום, על כן צריכין להשתדל למעט במחלוקת בכל מה דאפשר, אף על פי שנדמה לו שחולק לשם שמיים, מכל שכן וכל שכן שצריך להסתכל על עצמו אם כוונתו לשמיים, כי הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות².

נא. והנה הנהגה הנ"ל, שהגם שאכן האדם צודק, בכל זאת עוצר הוא את עצמו - היו רואים זאת על אנשי שלומנו; וראה גם להלן בערך 'רבי אהרן קיבליטשער': "פעם כשהיה רבי אהרן בבית הכנסת שבעיר, חירפו וגידפו אחד מהעשירים והתלמידי חכמים שבעיר מאוד מאוד, ורבי לוי יצחק שידע בגדולת חותנו לא יכול לסבול הדבר, ורצה לגעור בהלה ולהשתיקו. אמר לו רבי אהרן חרישית: 'לאז אָפּ! שְׂווייג! וואס ווילסטו? אַ דאס איז דאָך אונזער זאָך, מיר דאָרפֿן שְׂווייגן; יענער דאָרף זיך דלען - און איך דאָרף שְׂווייגן, אַזוי גייט דאס ביי אונז. פֿאַרן וואס נעמסטו זיך אַן פֿאַר מיר?' - 'עזוב! שתוק! מה רצונך? זהו הרי העניין שלנו, אנו צריכים לשתוק; ההוא צריך לחרף - ואני צריך לשתוק, כך זה הולך אצלנו. מדוע אתה מגן עלי?'"; וראה עוד להלן בערך 'רבי חיים קצב', שאחד סטר לו בפניו, ורבי חיים שתק, והתפאר: "חיים ען נעבן א פאטש, און חיים ענטפערט נישט אפ קריק? - ער איז שוין א ברסלבער חסיד, ער קען שוין נישט ענטפערן קריק!" - "לתת סטירה לחיים, וחיים איננו משיב בחזרה? - הוא כבר חסיד ברסלב, הוא כבר לא יכול להשיב בחזרה!"³. (רל"י).

נב. ראה 'ימי מוהרנ"ת' בחלק א' סימן ס"ח בעניין חלוקת העיזבון כצוואת רבינו על ידי הרב רבי אהרן; כמו כן ראה עוד שם בסימן ק"י (ולעיל ח"א סי' תכח) בעניין נסיעת מוהרנ"ת יחד עם הרב רבי אהרן לקיום צוואת רבי יצחק אייזיק חתן רבינו; וראה עוד תשובה בענייני גיטין בשו"ת 'נחלת אבות' לבעל ה'שער משפט', בחלק 'תקנת עגונות' שאלה כ"ב, שכתב שם תשובה להרב רבי אהרן.

עדותו יחד עם מורנו רבי נפתלי על ה'עשרה מזמורים'

[ראה עוד לעיל חלק א' סימנים תרעד תרפה תרפו]

א. בְּסִימָן צ"ב (לקוטי תנינא): "תקון למקרה לילה רחמנא לצלן לומר
עשרה קפיטל תהלים כמבאר בסימן ר"ה וכו', ודע שאלו
הם העשרה קפיטל תהלים וכו'".

דע אחי, כי בתחלה אמר הוא ז"ל התורה המתחלת "תקון למקרה
לילה" כנודפס בספר הראשון בסימן ר"ה, ובתחלה בעת שהתחיל
לגלותה לא הייתי לפניו אז וכו'... בתוך כך סבב השם יתברך שדברתי
עמו מזה, וחזר ואמרה לפני בקצור, כנודפס כבר בסימן ר"ה הנ"ל.
ובאותה העת שגלה התורה לא גלה אז איזה קפיטלאף לומר, רק אמר
סתם לומר עשרה קפיטלאף תהלים לתקון הנ"ל וכו'.

אחר כך, אחר שעברו קרוב לארבעה שנים וכו', וכבר חזר
מלעמבערג, פעם אחת בחרף שכב על מטתו, ואנחנו עמדנו
לפניו, והתחיל לדבר מענין העשרה קפיטל תהלים שהם תקון להנ"ל,
ואז צוה עלי לכתב על הניר הפסוקים שמרמז בהם העשרה מיני נגינה
שהם תקון להנ"ל וכו':

ב. אַחַר כֵּן סָמוּךְ לְאוֹתָהּ הָעֵת, בָּעֵת שֶׁהֵיִתִּי אָנִי בְּבֵיתִי בְּנַעֲמָרוֹב, אָז גָּלָה הָעֶשְׂרָה קִפְיִטְל תְּהֵלִים לְפָנַי הָרַב דְּפַה בְּרַסְלָב וְלְפָנַי חֲבָרֵי רַבֵּי נַפְתָּלִי מְנַעֲמָרוֹב, וַיַּיְחַד אוֹתָם לְעֵדוֹת עַל זֶה; וְכֵן אָמַר לָהֶם: הַיּוֹת בְּעַנְיָן זֶה הַיְדוּעַ (הַיְנוּ עַנְיָן מִקְרָה לִילָה חֵס וְשָׁלוֹם) גְּלֻכָּדִים בְּיַדֵּי שְׁלֹשָׁה חֻלְקֵי הָעוֹלָם, אָנִי לוֹקַח אֶתְכֶם לְעֵדוֹת, וְתִדְעוּ שְׂאֵלוֹ הָעֶשְׂרָה קִפְיִטְל תְּהֵלִים מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד לְתַקּוֹן קְרִי, וְהֵם תַּקּוֹן גָּמוֹר וּמוֹעִיל מְאֹד מְאֹד וְכו'.

ג. גַּם יַיְחַד אוֹתָם לְעֵדוֹת וְאָמַר שָׂגַם כִּי יִמְלָאוּ יָמָיו, אֲזִי אַחַר הַסְתַּלְקוֹתָיו מִי שְׂיָבוֹא עַל קִבְרוֹ וַיֹּאמֶר שָׁם אֵלֹהֵי הָעֶשְׂרָה קִפְיִטְל תְּהֵלִים הַנִּלְוִי וַיִּתֵּן פְּרוּטָה לְצַדֻּקָה²², אֶפְלוּ אִם גָּדְלוּ וְעֲצָמוּ עוֹנוֹתָיו וְחֻטְאָיו מְאֹד מְאֹד חֵס וְשָׁלוֹם, אֲזִי אֶתְאַמֵּץ וְאֶשְׁתַּדֵּל לְאַרְךָ וְלִרְחֹב לְהוֹשִׁיעוֹ וְלְתַקְּנוֹ וְכו'; וְאֲנִי חֲזַק מְאֹד בְּכָל הַדְּבָרִים שְׁלִי, אִךְ בְּזֶה אָנִי חֲזַק בְּיֹתֵר, שְׂאֵלוֹ הָעֶשְׂרָה קִפְיִטְל מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד. וְאֵלֹהֵי הַנִּלְוִי הָעֶשְׂרָה קִפְיִטְל תְּהֵלִים: ט"ז, ל"ב, מ"א, מ"ב, נ"ט, ע"ז, צ', ק"ה, קל"ז, ק"נ, כַּאֲשֶׁר כָּבַר נְדַפְסוּ כִּמְהָ פְּעָמִים וְכו', וַיֹּאמְרָם כִּפְסָדֵר שֶׁהֵם כְּתוּבִים בְּתֵהֵלִים: [שיחות הר"ן סימן קמ"א]

ד. קִדְּם הַסְתַּלְקוֹתָיו הַקְדוּשָׁה, אָמַר [רַבֵּנוּ]: כֵּן מִי שְׂיָבוֹא עַל קִבְרֵי, וַיִּתֵּן פְּרוּטָה לְצַדֻּקָה, וַיֹּאמֶר אֵלֹהֵי הָעֶשְׂרָה קִפְיִטְל תְּהֵלִים,

נג. אנשי שלומנו שבאומאן היו נוהגים לעובדא ולמעשה ליתן קודם את הפרוטה לצדקה, ואחר כך לומר את העשרה מזמורים. (רל"י); וראה ב'ליקוטי הלכות' בהמה וחיה טהורה ד אות ו (מועתק לעיל ח"א סי' תרעג): "ציוה רבינו ז"ל ליתן צדקה 'קודם' שבאים על קברו"; וב'חיי מוהר"ן' סימן רכ"ה: "כבר הבטיח רבינו ז"ל בחייו ויחד שני עדים כשרים על זה, שכשיסתלק, כשיבואו על קברו וייתנו פרוטה לצדקה ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים וכו'".

יאמרום איך ש'יאמרום - אַשְׁתַּדֵּל בְּכֹל כַּחֲזֵי לַעֲשׂוֹת לוֹ טוֹבָה; וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "איך וועל מיך לייגען אין דער לענג און אין דער פרייט איך זאל אים אַ טובה טאן; ביי די פאות וועל איך אים ארויס ציהען פון דעם שאול תחתיות" - (אַשְׁתַּטַּח לְאֶרֶץ וְלִרְחֹב לְהִיטִיב עֲמוּמִי; בַּפְּאוֹתָיו אֲמַשְׁכְּהוּ וְאוֹצִיאֵהוּ מִן הַשְּׂאוֹל תַּחְתִּיּוֹתֶיהָ): [הקדמת התיקון הכללי]

נד. וראה כעין זה בגמרא מסכת חגיגה דף ט"ו ע"ב במעשה של 'אלישע אחר' עם רבו רבי מאיר, כי הצדיקים נכנסים לתוך הגיהנם להציל משם נשמות, והם דואגים לנשמות העשוקות שם שלא יהיו נידחים חס ושלום, ומחפשים ומבקשים אחר איזו נקודה טובה או מעשה טוב שעשתה אותה נשמה, ותיכף שמוצאים איזו נקודה קטנה של 'טוב' - יש להם כבר כוח על ידי זה להציל את הנשמה; כן הדבר אצל רבינו ז"ל שהבטיח בשני עדים נאמנים כנ"ל, שמחמת שבזה העולם היה מציל נשמות - על כן יש לו שם בעולם האמת גם כן זכות זו, והוא נכנס לשאול תחתית, ומשם הוא מוציא נשמות (דא האט ער געראטעוועט נשמות - אַט ער דאַרְטן אויף די זְכִיָּה, גֵּיט ער אַרײַן דאַרְטן, און דאַרְטן שְׁלֵעֶפֶט ער אַרױס), כי בזה העולם היה כל עניינו לחפש זכויות על נשמות ישראל, על כן יש לו גם שם עניין זה, והוא הולך ומחפש ומוצא שם בנשמות איזו נקודה של טוב, ועל ידי זה הוא מציל אותם. ולא לכל צדיק יש כוח כזה בשלימות, כי אם דרכו של הצדיק בזה העולם היתה במידת הדין - אזי גם שם אינו יכול למצוא זכויות ולמלט ולהציל נשמות, כי רק צדיק כזה שכל עניינו כאן בזה העולם היה לדון לכף זכות, הוא יכול להתנהג כך גם בעלמא דאתי. (רל"י).

נה. ורואים אנו מזה את הרחמנות שהיתה לרבינו ז"ל עבור כלל ישראל, לא רק עבור בני דורו כי אם לדורי דורות, כי בזה שהוציא רבינו מן ההעלם אל הגילוי את העשרה מזמורים, בזה הציל דורי דורות, וגם לקח עבור זה שני עדים, את רבי נפתלי יחד עם רבי אהרן הרב דברסלב, והם עדים נאמנים לתיקון זה של העשרה מזמורים, זוהי זכות עצומה לכל ישראל, כי זה בלתי ספק, שזהו התיקון לפגם הברית! ואכן מחמת זה הניח עצמו הבעל דבר כל כך על רבינו, ובעבור שגילה תיקון זה היה צריך להפקיר את 'עצמו', והפקיר את 'בניו', והפקיר את האשת נעורים' (ראה חיי"מ סי' שלה) - כל זה כדי שיוכל לרחם על העולם! - "זעהען מיר ארויס די רחמנות וואס דער רבי האט געהאט אויף כלל ישראל, נישט נאר בְּדוֹרוֹ נֶאֱרָא אויף דוֹרֵי דוֹרוֹת, דָּאָס וואָס דער רבי האָט אַרױסגעגעבן דעם תּקוּן פֿון די צעהן קאָפּיטלאָך תּהִלִּים, דָּאָס האָט דער רבי געראטעוועט דוֹרֵי דוֹרוֹת, און ער האָט

ה. שְׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נִפְתָּלִי ז"ל, שֶׁהוּא הָיָה אֶחָד מִשְׁנֵי הָעֵדִים שֶׁיַּחַד רַבֵּנוּ ז"ל עָל עֲנִיָן זֶה, הֵינּוּ הָרַב מוֹרְנוּ רַבִּי אֶהְרֹן ז"ל וְהָרַב רַבִּי נִפְתָּלִי כַּנֵּ"ל - וְאָמַר אֶז רַבֵּנוּ ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "כְּשִׁיבּוֹאוּ עַל קַבְרֵי, וַיִּתְּנוּ פְרוּטָה לְצַדָּקָה בְּעִבּוּרֵי" - [רְצוֹנוֹ לומר: בְּעִבּוּר הַזְכָּרָת נִשְׁמָתוֹ הַקְדוּשָׁה כְּנֶהוּג], וּבְלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶז: "אוֹן וְועֵט גְּעֵבֵן אַ פְּרוּטָה צַדָּקָה פּוֹן מִיַּנְעֵט וְועֵגֵן וְכוּ"":

[הרב מטשעהרין, חיי מוהר"ן סימן רכה]

גְּעוֹנְמֵעַן אוֹיף דָּעם צװײ עֲדוֹת, רַבִּי נִפְתָּלִי מִיט רַבִּי אֶהְרֹן דְּעַר רַב, עֵדִים נְאֻמִּים אוֹיף דָּעם תִּקּוֹן פּוֹן די צַעֲהֵן קאַפִּיטלאַךְ תְּהַלִּים, דָּאס איז אַ גְּעוֹנאַלדיגע זְכוֹת פֿאַר אַלע אִידן, דָּאס איז בְּלִמֵי סַפֵּק, אַז דָּאס איז דְּעַר תִּקּוֹן אוֹיף דָּעם פֿאַם! דְּעַר בְּעַל דְּבָר הָאֵט זײַ טאַקע פֿאַרלייגט אוֹיפֿן רַבִּי'ן, אַז דְּעַר רַבִּי הָאֵט אַרױסגעגעבֵן דָּעם תִּקּוֹן הָאֵט דְּעַר רַבִּי מִפְּקִיר גְּעוֹוֵעַן זײַ, עַר הָאֵט מִפְּקִיר גְּעוֹוֵעַן זײַנע קינדער, הָאֵט מִפְּקִיר גְּעוֹוֵעַן די 'אַשֶׁת גְּעוֹרִים' - אַלעס פֿדי עַר זַאל רַחֲמֵנוּת הָאָבֵן אוֹיף די וְועלט!". (רל"י).

גו. וראה בחיי מוהר"ן סימן רכ"ה: "כבר הבטיח רבינו ז"ל בחייו ויחד שני עדים כשרים על זה, שכשיסתלק, כשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו בשביל תיקון למקרה לילה רחמנא ליצלן, אז יניח רבינו עצמו לאורך ולרוחב, ובוודאי יושיע לזה האדם. ואמר שבהפיאות יוציא אותו מהגיהנם, אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר; רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאיוולתו חס ושלום. ובלילה שקודם הסתלקותו אמר: 'מה לכם לדאוג, מאחר שאני הולך לפניכם; ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם וכו', [וכן אפילו אלו שלא זכו להכיר את רבינו ז"ל בחייו, כשיבואו על קברו הקדוש ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים, וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים - בוודאי יש להם על מה שיסמוכו; אשריהם, אשרי חלקם, ולא יאשמו כל החוסים בו, כי כבר גילה דעתו בכמה לשונות בפירושו וברמז שכל מה שעוסק עימנו אינו בשבילנו לבד, כי אם 'את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה', וכמבואר מזה לקמן]."

נַפְשׁוֹ כְּנַפְשׁ מוֹהֲרַנִּי"ת

❁ יא ❁

שְׁלוֹם רַב לַיְדֵיךָ כְּנַפְשִׁי וּלְכַבְּיִי, הָרַב הַמָּאֹר הַגְּדוֹל הַהוֹתִיקִי, מוֹרְנוּ
הָרַב אֶהְרֵן גֵּרוֹ יְאִיר, עִם שְׁלוֹם בְּנָיו שְׂחִיּוֹ, וּלְכֹל בְּנֵי בֵּיתוֹ שְׂחִיּוֹ,
וַיֶּאֱרִיכוּ יָמִים רַבִּים י״ט.

כָּכָר פִּרְשֵׁתִי שְׂחִתִּי קֶצֶת לְמַעְלָה, וּמָה אוֹסִיף לְדַבֵּר עוֹד? מַעֲלַת כְּבוֹד
תוֹרָתוֹ יוֹדֵעַ הַכֹּל, לְבָבוֹ כְּלַבְּכִי וְנַפְשׁוֹ כְּנַפְשִׁי, כִּי כָלְנוּ אֶחָדִים,

נז. ראה לעיל בחלק ב' סימן תקס"ט, שהרב רבי אהרן התבטא גם הוא על מוהרנ"ת
בביטוי אהבה זה: "אן אַמַּת'ן גוֹטן פֿריינד" - ידיד טוב אמיתי.
נח. גם ראה בחיי מוהר"ן סימן ת"ו, שמוהרנ"ת מכנה את הרב רבי אהרן בתואר "מגדול
החשובים".

נט. מהידוע אודות הקשר בין הרב רבי אהרן לבין מוהרנ"ת בחיי רבינו ז"ל, ראה בחיי
מוהר"ן סימן ס"א: "ונכנסנו לבית הרב דפה", ושם בסימן תמ"ח: "שמעתי בשמו מהרב
דפה ברסלב"; על הקשר שביניהם לאחר הסתלקות רבינו, ראה ב'ימי מוהרנ"ת' ח"א סימן
ס"ח: "אחר יום טוב בא חתנו ז"ל מברסלב, והרב מפה, וישבנו כולנו וסידרנו חלוקת העזבון
כראוי כפי צוואתו", וראה עוד שם בסימן פ"ז מעניין בית הרב בברסלב; וב'עלים לתרופה'
במכתב מיום ו' ערש"ק מחרת יוה"כ תקצ"ג: "הרב דפה כבר קנה אתרוג כשר ונאה קודם
יום הכיפורים"; במכתב מיום ב' וירא תקצ"ג: "עם הרב דפה האב איך נאך גיט געשמוסט
מפּוֹחַ דָּעם (עדיין לא דיברתי מהעניין)"; במכתב מיום א' נוח תר"ג: "גודל צערי שיש לי
מהעסק זה של רבי אפרים נכד אדמו"ר ז"ל עם הרב דפה - אין לשער"; במכתב מיום א'
תבוא תר"ג: "אודות מחותנך וכו', אם אין הרב רוצה לפסוק בעצמו דין תורה - מסור
המשפט לבנו ר' הירש לייב נ"י"; ועוד.

ס. ראה עוד לעיל חלק ב' סימן קע"ד; ושם בסימן ש"ב: "אמר פעם מוהרנ"ת: 'נָאֵר אִיף

וּבְהֵשֶׁם יִתְפָּרֵךְ חֲסִינוּ כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתָנוּ לְעֵת זְקֻנָּתָנוּ, וְיִרְאוּ שׁוֹנְאֵינוּ
וְיִבּוֹשׂוּ, וּבְעֵת פְּקוּדָתָנוּ לְאַרְךָ יָמִים וְשָׁנִים יֵאָסֶף נַפְשׁוֹתֵינוּ בֵּין אַנְשֵׁי
רַבְנּוֹ ז"ל^{סב}, וְלֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִפְלֵם לְנֶצַח:

[עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תצוה תקצ"ה]

קעו וְאוֹיְנֵעוּ מִיְטוֹן רַב אִין אִין שְׁטָאט' - 'רק אני יכול לדור עם הרב (רבי אהרן הרב מברסלב) בעיר אחת'; כי רק מוהרנ"ת בשפלותו העצומה יכול היה לחיות עם רבי אהרן יחדיו בשלום באותו מקום, על אף שהיו שניהם גדולים.

סא. ראה עוד במכתב מוהרנ"ת מיום ד' שלח תקצ"ה: "משה המהופך היה אצל הרב דפה אתמול, וצעק על נפשו הרבה, ודעתו מטורפת כדרכו מאז, אך עתה הוא מבולבל יותר, וצר לו מאוד מאוד. השם יתברך ירחם עליו שיסור מעליו הרוח רעה וישוב אל האמת בכל לב, וישתדל לתקן את אשר עיוות כל כך, כאשר הוא רואה מעט גם עתה בתוך טירוף הדעת שלו. המקום ירחם עליו ועלינו להצילנו משוואינו ורודפינו חנים, וייתן האמת ליעקב וכו'".

סב. ראה ב'ספר המידות' ערך 'צדיק' חלק א' אות ע"ד: "המקורבים שיש להצדיק בחייו - הם יהיו מקורבים במותם"; וראה 'חיי מוהר"ן' סימן ק"א; 'עלים לתרופה' במכתב מיום ב' עקב שנת תקפ"ז: "בוודאי כבר נשמע לאזניך לא טובה השמועה, את יד ה' אשר נגעה בעירנו, שנלקח מאיתנו שני מחמדי עין, הנאהבים והנעימים בחייהם - ובמותם וכו', הלא הם הוותיק מורנו הרב רבי ישראל הכהן ז"ל, וגיסו המופלג הוותיק מורנו הרב רבי אשר זעליג ז"ל. אוי לנו על שברנו, בעל הישועות ובעל הנחמות וישע וינחם אותנו מהרה, ויעלה נפשותם לכיסא כבודו, למקור שנחצבו משם, ויזכו מיד לקבל סבר אפי עתיק יומין, פני אדוננו מורנו ורבינו אור החדש זכר צדיק וקדוש לברכה, ותהא נפשם צרורה בצרור החיים לנצח"; ושם במכתב מיום ד' וישב שנת תקצ"א: "מלבד מה שאנו מאמינים בהאמת - אנו רואים בעינינו, שכאשר מגיע קיצו של האדם, כמה וכמה הצליח בכל שעה ובכל רגע שהלך בדרכי האמת שקיבלנו מרבינו ז"ל, ובפרט במה שזכה כל אחד שהיה לו התבודדות, ובמה שהיה על ציון שלו הקדוש. והנה זה רבי שמואל ז"ל שנפטר, בוודאי אתה ידעת אותו היטב, ותדע שנשמתו יצאה בטהרה, ודיבר דיבורי אמונה בכל עת עד שיצתה נשמתו, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים. מה גדלו חסדי ה' שזיכיתי אותו שיהיה לו כל פעם התבודדות בשדה בין הרים ומחילות עפר, והלך בדרך הישר בדרך התורה כל ימיו, ונפטר בשם טוב, וקיויתי לה'

חֲדוּשֵׁי תוֹרָתוֹ

חידושים על 'ליקוטי מוהר"ן' מהרב רבי אהרן אב"ד ק"ק ברסלב
כפי ששמעם מפיו נכדו הגה"ח רב ואב"ד ק"ק טשעהרין:

יב

לקוטי קמא סימן י"ב - 'תהלה לדוד':

שם במאמר 'תהלה לדוד' הנ"ל אות ג': "כִּי כָּל הָעוֹלָם מְקַבְּלִים פְּרִנְסָתָם מ'שִׂמְאֵלָה', כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (משלי ג טז): 'בְּשִׂמְאֵלָה עֲשֶׂה וְכָבוֹד, וּבְשִׂבִיל זֶה נִפְל וְכוּ' לְאִיזָה שְׂגִיאַה דְקָה פְּחוּט הַשְּׁעָרָה, לְבַחֲיַנַּת 'שִׂמְאֵלָה', כְּדִי שְׁעַל יְדֵי זֶה יִקְבַּל שְׁפַע וּפְרִנְסָה לְעוֹלָם וְכוּ', כְּמוֹ שְׂכָתוֹב 'בְּשִׂמְאֵלָה עֲשֶׂה וְכָבוֹד וְכוּ' - הַקְּשִׂיא בְּזֶה מְפָרְסְמַת, כִּי הֲלֹא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שבת סג.): "אָמַר רַב שִׁשְׁתַּ: מַאי דְכָתִיב 'אַרְךָ יָמִים בְּיַמֵּינָהּ, בְּשִׂמְאֵלָה עֲשֶׂה וְכָבוֹד', אָלֵא בְּיַמֵּינָהּ אַרְךָ יָמִים אִיכָא, עֲשֶׂה וְכָבוֹד לִיכָא?"

שבּוּדֵי יָקִרְבוּ שֵׁם הַבַּעַל הַשְּׂדֵה, כֹּאשֶׁר אָמַר בְּעֲצֻמוֹ קוּדֵם הַסְתַּלְקוּתוֹ הַקְדוּשׁ לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה: 'מָה לָכֶם לְהַתִּירָא, מֵאַחַר שֶׁאֵי הוֹלֵךְ לְפָנֶיכֶם; וּמָה אִם הַנְּשִׁמוֹת שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתִי וְכוּ', כֹּאשֶׁר כָּבַר שִׁמְעַת כָּל זֶה"; וְשֵׁם בְּמַכְתָּב מוֹרְגוֹ רַבִּי נִפְתָּלִי: "יִדְעַתִּי בִקְבֻלָּה אֲמַתִּית אֲשֶׁר בְּסוּף כָּל סוּף, כְּכֹלּוֹת בְּשִׁרְנוֹ וּשְׂאֵרְנוֹ, וְהָרוּחַ תְּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים וְכוּ', אִז נִתּוּדַע כּוֹלְגוֹ יָחַד בְּמִקּוּם חֵיוֹתָנוּ ז"ל"; רֹאה עוֹד ב'כּוֹכְבֵי אוֹר' חֶלֶק 'חֲכֵמָה וּבִינָה' אוֹת ל"ד: "זֶה אֲשֶׁר גַּם 'צְרוּר הַחַיִּים' בְּמִסְפָּר 'נַחֲמָן בֶּן שִׁמְחָה' עִם הָאוֹתוּת וְהַכּוֹלָל", וּבַהֲעֵרַת הַמַּחְבֵּר שֵׁם: "שְׁעַל זֶה אָנוּ מִבְּקָשִׁים שֶׁהֵיוּ נִפְשׁוֹתֵינוּ צְרוּרוֹת ב'צְרוּר הַחַיִּים' לְנֹצָחַ, שְׁעַל יָדוֹ נִצְרוּר וְנִתְקַשֶּׁר בּוֹ יִתְבַרֵךְ"; עוֹד מְעַנִּיךְ זֶה רֹאה לְקַמֵּן בְּעֵרֶךְ 'רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִזְשֶׁעֵרִין', וְרֹאה עוֹד לְקַמֵּן בְּעֵרֶךְ 'רַבִּי עוֹזֵר מֵאוֹמָאן', וּבְעֵרֶךְ 'רַבִּי שִׁמְשׁוֹן מֵהִיעֵר'.

- [פֶּרֶשׁ רַש"י: 'בְּתַמְיָה, כִּיּוֹן דְּאִיכָא אַרְךָ יָמִים - כָּל שְׁכֵן עֶשֶׂר וְכָבוֹד'];
 אֵלָא לְמִימִינִים בָּה אַרְךָ יָמִים אִיכָא, כָּל שְׁכֵן עֶשֶׂר וְכָבוֹד וְכוּ", נִמְצָא
 הָרִי מְבָאָר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שְׁגָם בִּימִינָה כָּל שְׁכֵן דְּאִיכָא עֶשֶׂר וְכָבוֹד,
 וְאִם כֵּן לָמָּה צָרִיף הַצְדִּיק לְפֹל כְּחוּט הַשְּׁעָרָה לְבַחֲיַנַּת 'שְׁמַאלָה' בְּשִׁבִיל
 לְהַמְשִׁיךְ עֶשֶׂר וְכָבוֹד, מֵאַחַר שְׁגָם בִּימִינָה שֶׁל תוֹרָה אִיכָא עֶשֶׂר וְכָבוֹד? ס.

וְשִׁמְעָתִי מִפִּי אֲדוֹנֵי אָבִי זְקֵנֵי ז"ל שֶׁהִקְשָׁה זֹאת לְפָנַי רַבֵּנוּ ז"ל, וְגַם
 אָמַר עַל זֶה תִּרְוֶן לְפָנַי רַבֵּנוּ ז"ל, וְקִלְסִיהָ רַבֵּנוּ ז"ל, אָף
 שְׁכַחְתִּי כָּל הָעֲנִינֵי: [פֶּרֶפְרָאוֹת לְחִכְמָה' קַמָּא סִימֵן י"ב אוֹת ג']

לְקוּטֵי קַמָּא סִימֵן קפ"א - 'כְּשִׁמְתִּיקְשָׁרִים בְּקֶשֶׁר':

שָׁם: "וְכִשְׁמִפְלִין אֵיזָה אָדָם, עֵקֶר הַנְּפִלָּה - שְׁנוּפֵל לְתַאֲוֹת נְאוּף
 רַחֲמָנָא לְצִלָּן".

וְשִׁמְעָתִי מֵאָבִי זְקֵנֵי ז"ל, שְׁבֻזָּה מוּבָן הֵיטֵב מֵה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם
 לְבִרְכָה (סְנֵהדְרִין קי.): "'וַיִּקְנְאוּ לְמִשְׁהָ בְּמַחְנֵה' (תְּהִלִּים קו טז) -
 שְׁכָל אֶחָד קָנָא לְאַשְׁתּוֹ מִמִּשְׁהָ", וְאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה עוֹד (שם):
 "שְׁחִשְׁדוּהוּ בְּאַשְׁתַּי אִישׁ", וְהוּא פְּלִיאָה גְדוּלָּה, וְדִבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים בְּזֶה
 יְדוּעַ, אָף כְּפִי הַנ"ל מוּבָן כְּפִשׁוּטוֹ גַּם כֵּן, כִּי מֵאַחַר שְׁסָבְרוּ שְׁעַל יָדֵי

סג. ראה עוד 'חיי מוהר"ן' סימנים תצ"ג תצ"ד; 'ליקוטי הלכות' תלמוד תורה הלכה ג'
 המיוסדת על מאמר 'תהילה לדוד' הנ"ל בארוכה.

סד. ראה לעיל חלק ג' סימנים תקמ תקעב.

הַמַּחְלָקֶת שְׁלָהֶם עַל מֹשֶׁה יִפְּלוּ אוֹתוֹ חֵס וְשָׁלוֹם, וְעַקֵּר הַנִּפְּיֵלָה לְתַאֲוֹת
נְאוּף - עַל כֵּן חֲשָׁדוּהוּ כַּנִּ"ל:

[‘פרפראות לחכמה’ קמא סימן קפ"א]

הַסְתַּלְקוֹתוֹ

יג

הוֹדַעַת הָעֵתִידוֹת בְּרָמְזוֹ לְרַבִּי אֶהְרֹן ז"ל הָרַב מִבְּרֶסֶלֶב שְׂיֵהִיָּה נִפְטָר
בְּחֹדֶשׁ אָב, וְכֵן הָיָה, [שְׁנַפְטָר מְכוּן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב, וְאֲנָשִׁי
שְׁלוֹמֵנוּ אָמְרוּ הַסִּימָן לָזֶה: בְּאֶחָד בְּאָב יַת אֶהְרֹן (במדבר לג, לח)]^{ס"ה} -
שְׂמַעְתִּי מֵאֲבִי הָרִינִי כַּפָּרֶת מִשְׁכָּבוֹ, וְגַם מִשְׁאָר אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׂשַׁמְעוּ
מִפִּי בְּעֶצְמוֹ, שֶׁסִּפֵּר מִזֶּה בְּעֵת מַחְלָתוֹ קֹדֶם פְּטִירָתוֹ, וְגַם בְּשָׁנָה הַזֹּאת
הָיָה חָלוּשׁ מְאֹד בְּקִיץ, וּמִיָּד פֶּשַׁעְבֵּר חֹדֶשׁ מִנְחָם אָב - נִתְמַלֵּא שְׂמָחָה,
עַל שְׁכָבְרָה הָיָה בְּטוּחַ שְׁבוּדָאֵי יְמֵלָא שְׁנָתוֹ:

[כוכבי אור, אנשי מוהר"ן (ב) אות לא]

סה. הוא יום פטירת אהרן הכהן (ראה שו"ע או"ח ס' תקפ ס"ב); וראה גם לעיל בחלק ב'
סימן ס"ח (מועתק כאן לעיל בהערה ל"ג) שרבינו שיבא את רבי אהרן, והמליץ אודותיו
את הנאמר ביום הכיפורים בשבחו של הכהן הגדול (בתפילת מוסף, 'סדר העבודה') "כיושב
סתר לחלות פני מלך, מראה כהן" - "אויף אים זאגט מען דעם 'כיושב סתר לחלות פני
מלך, מראה כהן" וכו', עיין שם.

רַבְנֵנוּ ז"ל אָמַר לְרַבֵּי אֶהְרֹן בְּזֶה הַלְשׁוֹן: "דִּיין חֲדָשׁ אִיז אָב" - "הַחֲדָשׁ שְׁלָף הוּא אָב", הֵינּוּ שֶׁבְּחֲדָשׁ אָב יִסְתַּלֵּק לְעוֹלָמוֹ; וְלֹא אָמַר לוֹ בְּאִיזָה יוֹם בְּחֲדָשׁ יִסְתַּלֵּק.

וּבְקִיץ שָׁל שְׁנַת תַּקפ"ו נַחֲלָה רַבֵּי אֶהְרֹן מָאד, עַד שֶׁכָּבַר הַתִּיָּאָשׁוּ מִרְפּוֹאָתוֹ - ('עַר אִיז גְּעוּוֹעַן שְׁטאַרְק שְׁלֵאָף, אַז מְעַן הָאֵט שׁוִין אוֹיף אִים נִישְׁט גְּעֶרְאַכְטֵן'), וְהֵרַב הָיָה שְׂרוּי אַז בְּפֶתַח נוֹרָא מְשָׁף כָּל יְמֵי חֲדָשׁ אָב - ('עַר הָאֵט אַ גְּאַנְצֶע חֲדָשׁ זײַף גְּעֶשְׂרַעֲקֵט'); וְתַכְף כְּשֶׁעָבַר חֲדָשׁ אָב - נִתְמַלֵּא שְׂמֵחָה כְּאִמּוֹר עַל שֶׁכָּבַר הָיָה בְּטוֹחַ שְׁבוּדָאֵי יְמַלֵּא שְׁנָתוֹ, וְעָשָׂה סְעוּדָה לְבְנֵי מְשִׁפְחָתוֹ, וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם בְּשִׂמְחָה: "קִינְדֵּער, אִיר הָאֵט מִיר נָאָךְ אוֹיף עֲלֵעוּ חֲדָשִׁים! אִיךְ הָאָב גְּעֶהֶערט פּוֹן דָּעם רַבִּין אַז דָּער רַבֵּי הָאֵט גְּעוֹזאַגְט אַז מִיין חֲדָשׁ אִיז אָב" - "בְּנִי, יֵשׁ לָכֶם אוֹתִי לְעוֹד אֶחָד עֶשֶׂר חֲדָשׁ! כִּי שְׂמֵעֲתִי מִרְבְּנוּ שֶׁהַחֲדָשׁ שְׁלִי הוּא אָב". וּמִנֵּי אַז מְשָׁף תִּשְׁעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה עוֹרָף בְּיוֹם רֵאשׁ חֲדָשׁ אֱלוּל סְעוּדָה לְבְנֵי מְשִׁפְחָתוֹ - ('גְּעֶפְרֶאוועט אַ סְעוּדָה'), וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם בְּשִׂמְחָה כַּנִּל, כִּי בְּכַח אָמוּנָתוֹ בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ יָדַע בְּבִטְחָה שֶׁכָּבַר יִשְׁלִים אוֹתָהּ שָׁנָה; וְאַכֵּן נִפְטָר בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ מְנַחֵם אָב שְׁנַת תר"ה^ס:

[רבי לוי יצחק שמעה מפי רבי יצחק אייזיק קראסינשטיין ומעוד נכדי הרב שבעיר ברסלב^{סז}]

סו. היא שנת הסתלקותו של מוהרנ"ת שנלב"ע באותה שנה ביום עשרה בטבת.

סז. רבי נחמן קראסינשטיין אביו של רבי אייזיק, היה חתנו של הרב רבי אהרן. (רל"י).

יָד

הַרְבּ רַבֵּי אַהֲרֹן הָיָה גָדוֹל וּמְפֹלָג בְּצַדִּיקוּת, בְּגֵאוּנוֹת וּבְחֻמְכָּמָה^{סח}. קִדְּם פִּטְרֹתוֹ קָרָא לְכָלֵּל יוֹצְאֵי חִלְצֵיו ('זיינע קינדער')^{סט} וְצִוָּה עֲלֵיהֶם שְׂעִעֲמִידוֹ מִטָּתוֹ בְּאִמְצַע הַחֲדָר שְׂפַבִּית, וְלֹא בְּמִקּוֹם הַקְּבוּעַ שְׂבִצַּד הַקִּיר, בְּכַדֵּי שְׂיֻכְלוֹ פֶּל בְּנָיו וּנְכָדָיו וּבְנֵי נְכָדָיו לַעֲמֹד סְבִיב מִטָּתוֹ וּמְכַל צְדָדֵי מִטָּתוֹ^ט. וְאָכַן נַעֲמָדוֹ כְּרִצּוֹנוֹ פֶּל צְאָצְאָיו סְבִיבוֹ, וּכְשֶׂרָאָה אוֹתָם עוֹמְדִים כֶּךָ סְבִיבוֹ, פָּנָה וְאָמַר לָהֶם כֶּךָ: "דִּי וועלט זאגט אויף מיר אז איך קען לערנען, מען האלט מיר פאר א קלוגער און אז איך בין נישט קיין נאר; נו, אז איך קען לערנען און איך בין א קלוגער - האב איך זעף אויסגעקליבן א 'גוטן חלק'. קינדער, זאג איך אייך: מיין חלק איז דער רבי! דעם חלק האב איך זעף אויסגעקליבן! און דעם חלק גיב איך אייך אייפער, איר זאלט זיך אויכט ירשענען און אויסקליבן דעם חלק! " - 'ה'עולם' אומרים עלי שאני יודע ללמוד, אוחזים אותי לחכם ושאינני טפש; נו, אם יודע אני ללמוד והנני חכם - הרי שפחרתי לעצמי

סח. "ער איז געווען א געוואלדיגער גאון רבי אהרן דער רב, און ער איז געווען א געוואלדיגער חכם, די חכמה זיינע איז געווען געוואלדיג גרויס, חוץ וואס אין צדקות איז ער געווען א געוואלדיגער מענטש, אין חכמה איז אויף געווען גרויס" - "רבי אהרן הרב היה גאון מופלג, וחכם מופלג, החכמה שלו היתה מופלגת, מלבד מה שבצדקותו היה אדם מופלג, בחכמה היה גם כן גדול". (רל"י).

סט. הרב קרא אז לצאצאיו, והיינו גם לבנותיו. (רל"י); יצוין כי בנו רבי נחמן כבר לא היה אז בין החיים, כי נפטר בחיי אביו הרב.

ע. לא היתה זאת צוואה כתובה, אלא שאמר וציווה עליהם כך, ודייקא באופן כזה כאמור, כי כשהמיטה בצד הקיר יכולים לעמוד רק מצד אחד, אבל כשהמיטה היא באמצע החדר יכולים לעמוד סביבה מכל הצדדים. (רל"י).

חֶלֶק טוֹב. בְּנִי, אֲנִי מְצִיָּה עֲלֵיכֶם: הַחֶלֶק שְׁלִי הוּא רַבְנִי! בְּחֶלֶק זֶה
בְּחֶרְתִּי! וְאֵת חֶלְקִי זֶה אֲנִי מְשַׁאֵיר לָכֶם, שְׁתִּקְבְּלוּ בִּירְשָׁה וּתְבַחְרוּ
לְעֲצָמְכֶם גַּם כֵּן חֶלֶק זֶה! "עא:

[רבי לוי יצחק שמעה מפי הזקנים שבעיר ברסלב בהיותו שם]

טו

הַרְבַּ רַבֵּי אַהֲרֹן נִסְתַּלַּק לְעוֹלָמוֹ בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב תר"ה כְּאָמור.
עַל מְקוֹם קִבְרוֹ הִנְמָצָא בְּאֲמָצֵעַ בֵּית הַחַיִּים שְׁבַעִיר בְּרִסְלָב"י, וְכֵן
עַל קִבְרוֹ בְּנוֹ רַבֵּי הִירֶשׁ לֵיִיב הַקְּבוּר עַל יְדוּ"י, כְּתִבּוּ רַק אֵת שְׁמֵם וְכֵן
'מִוֶּרְה צֶדֶק דְּפָה', וְתוֹ לֹא. גַּם עָשׂוּ מֵעַל צִיּוֹנָם מַעֲיִן סִכְכָּה ('דְּעַכְעֶלְע')
הַעוֹמֶדֶת עַל גְּבֵי אַרְבָּעָה עֲמוּדִים"י:

עא. "אזוי דארפן מיר אויף זאגן: דער רבי איז אונזער חלק! מיר זאלן זיך אויסקלויבן דעם
חלק, דאס איז דער חלק 'מנת חלקי וכוסי', גישט אונעק געבן קיינעם דעם חלק. דער
אויפערשטער זאל אונז העלפן, מיר זאלן זיך אויף האלטן ביי דעם חלק לאריכות ימים
ושנים" - "כמו כן גם אנו צריכים לומר כך: רבינו הוא החלק שלנו! עלינו לבחור לעצמנו
את החלק הזה, זהו ה'חלק', כמאמר הכתוב (תהלים טז ה): 'מנת חלקי וכוסי', לבלי לוותר
על החלק הזה שלנו. שהשם יתברך יעזור לנו, שנאחז אף אנו בחלק זה לאורך ימים
ושנים". (רל"י).

עב. ראה לעיל בחלק ב' סימן תקסט"ט אודות השתדלותו של הרב רבי אהרן אודות חלקת
הקבורה אשר בחר וקנה לו ולמוהרנ"ת, שייטמנו יחד באמצע בית החיים שבברסלב; בנו
הרב רבי הירש לייב נטמן אחר כך בחלקת הקבורה שהיתה מיועדת למוהרנ"ת. (רל"י).

עג. רבי לוי יצחק היה פעם אחת על קברם. (רל"י).

עד. סככה מעין זו היתה גם במעז'בז' על קבר הבעל שם טוב. (רל"י).

טז

הַרְבּ רַבִּי אֶהְרֹן רַב הָעִיר בְּרִסְלָב נֹלְדַּ כְּאָמֹר לְעִיל בְּשַׁנַּת תַּקל"ה,
 פֿשְׁלֵשׁ שָׁנִים אַחֲרֵי יְלִדַת רַבֵּנוּ ז"ל, וְנִתְקַרַּב לְרַבֵּנוּ ז"ל עוֹד
 בְּמַעֲדוֹעַדִּיּוֹקַע, קֹדֶם נְסִיעַת רַבֵּנוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל^ע, וְחָמֵשׁ שָׁנִים לְפָנָי
 הִתְקַרְבוֹת מוֹהֲרַנְ"ת. הוּא הָיָה מְבַגֵּר מְמוֹהֲרַנְ"ת וּמְמוֹרְנוּ רַבִּי נִפְתָּלִי
 בְּחָמֵשׁ שָׁנִים, וְנִסְתַּלַּק כְּאָמֹר בְּא' בָּאָב שַׁנַּת תַּר"ה, הִיא שַׁנַּת הַסְּתַלְקוֹת
 מוֹהֲרַנְ"ת^ע, בְּהִיּוֹתוֹ בְּגִיל שְׁבַעִים^ע:

פְּרִי עֵץ חַיִּים

יז

בְּנֵי הָרַב רַבִּי אֶהְרֹן: הָרַב רַבִּי צְבִי אַרְיָה (הִירֵשׁ לִיִּב), אֲשֶׁר הִמְשִׁיךְ
 לְכַהֵן אַחֲרָיו בְּרַבְּנוֹת קְהֵלַת קֹדֶשׁ בְּרִסְלָב^ע; הָרַב רַבִּי נַחֲמָן,

עה. ראה 'חיי מוהר"ן' סימן תק"ט.

עו. מוהרנ"ת ורבי נפתלי נולדו בשנת ה'תק"מ; מוהרנ"ת נלב"ע בעשרה בטבת תר"ה, ורבי
 נפתלי נלב"ע בי"ט מנחם אב ה'תר"כ.

עז. ככל הידוע לנו הרב רבי אהרן לא היה בארץ ישראל. (רל"י).

עח. חתן רבי חיים שרה'ס מתלמידי רבינו, ראה אודותיו להלן בערכו; יצוין כי הרב הירש
 לייב היה עוסק בהוראה למעשה עוד בחיי אביו הרב אהרן, ראה 'עלים לתרופה' מכתב
 מוהרנ"ת מיום א' תבוא תר"ג: "אם אין הרב רוצה לפסוק בעצמו דין תורה - מסור המשפט
 לבנו ר' הירש לייב נ"י וכו"; כמו כן ראה להלן בערך רבי חיים שרה'ס שהרב הירש לייב
 סידר את הגט פיטורין אצל חיים פייעס, ויש עוד סימוכין לכך.

שְׁהָיָה קְדוֹשׁ מְפֻלָּג^ט; בְּתוֹם אֵשֶׁת רַבִּי שְׁמַחָה רֵאזְנֶפְעֶלֶד (בֶּן הָרַב שְׁמוּאֵל יִצְחָק תַּלְמִיד רַבְּנוּ וְאָב בֵּית דִּין קְהֵלֶת קְדֵשׁ טְשֶׁעְהָרִין)^כ; וּבֵת נוֹסֶפֶת, הִיא אֵשֶׁת רַבִּי נַחֲמָן קְרֵאסִינְשֶׁטִּיין (בֶּן רַבִּי מֹשֶׁה הָעֶנְיָעִס, מֵאֲנָשֵׁי רַבְּנוּ)^{כב}:

עט. ראה אודותיו להלן בערכו.

פ. שמה: מרת מלכה. (רבי משה בער רוזנפלד); בתם בריינא נישאה לש"ב רבי יהודה רוזנפלד ב"ר נחמן בן הרב שמואל יצחק.

פא. מוזכר ב'עלים לתרופה' מכתב צ"ד ומכתב רנ"ד: "רבי שמחה חתן הרב". [ומה שנדפס בדפוס 'כוכבי אור' חלק 'אנשי מוהר"ן' (השלישי) אות ז': "רבי שמחה חתן הרב רבי שמואל יצחק" - הוא טעות המעתיק, וצריך לומר: "רבי שמחה בן הרב שמואל יצחק", כן מוכח גם מכתבת יד רבי שמחה הנ"ל עצמו במכתבו לנכד רבינו הלא הוא רבי אברהם בערניו (נמצא בכתב יד), וזה לשונו: "גם אני פורס שלומך הטוב באהבה רבה ידידי כנפשי, לדעת שר' מאיר לייב (בלעכער, תלמיד מוהרנ"ת) אינו מרוצה ליתן ב' רובל כסף, ואומר שלא ייתן כי אם לידך לכשירחיב ה' את גבולו, ולחונתי הרב שיחי' השעה דחיקא למאוד, כי הוא עני ואביון, וציוה עלי לכתוב לך בבקשה לקיים הבטחתך הנאמנה לשלוח לו יו"ד רובל 'כאשר דיברת בפיק' ו'מוצא שפתיך תשמור' (דברים כג כד), כי מצווה רבא היא. אחותך רבקה מרים שתחי' לאזט דיר גריסן גאר פריינטליך (פורסת בשלומך בידידות רבה), ובקשתה להתפלל עבורה, ותתקיים בכם (ב"ק צב). 'המתפלל הוא נענה תחילה'. יידו באמת לנצח, שמחה בהרב מוהרש"י [שמואל יצחק] שיחיה".

פב. אודות רבי משה ראה להלן בערכו; רבי נחמן זה נולד אחר הסתלקות רבינו מברכתו של רבי שמואל אייזיק, ראה המעשה להלן בערכו.